

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra hudební výchovy

Kritéria výběru písní ve vztahu k rozvoji hudebních dovedností

Criteria for the selection of songs in relation to the development of
musical skills

Vedoucí diplomové práce: Mgr. et Mgr. Jana Veverková

Autor diplomové práce: Markéta Secká

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: březen 2014

Prohlá-uji, že jsem diplomovou práci na téma *Kritéria výběru písní ve vztahu k rozvoji hudebních dovedností* vypracovala samostatně a použila jen prameny, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Věro-ěrně dne 13. Března 2014

í í í í í í í í í í í

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. et Mgr. Janě Veverkové za odborné vedení při zpracování mé diplomové práce a za ochotu a vstřícnost při konzultacích.

Abstrakt

Klíčové pojmy: hudební dovednosti, píseň

Diplomová práce se zabývá výběrem písní, které vedou k rozvoji hudebních dovedností na základní škole. Cílem je najít takové písně, které odpovídají danému věku dítěte a zároveň rozvíjejí jeho hudební dovednosti. Musíme zhodnotit intonační obtížnost písně, rytmické zvláštnosti písně i tóninu, ve které se píseň zpívá. V neposlední řadě se musíme zamyslet nad optimálním a všestranným výběrem jak z oblasti lidové, tak i umělé hudby.

Abstrakt

Keywords: musical skills, song

This thesis deals with the selection of songs that lead to the development of musical skills in elementary school. The aim is to find the songs that match the child's age and at the same time developing its musical skills. We need to evaluate the difficulty of the song intonation, rhythmic peculiarities of the songs and key, in which it sings the song. Finally, we consider the optimal and versatile selection from both the folk and the artificial music.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
VYMEZENÍ POJMU HUDEBNÍ DOVEDNOSTI	10
Přehled hudebních dovedností	11
RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	12
HUDEBNÍ DOVEDNOSTI	13
Pěvecké dovednosti	13
Správný postoj při zpěvu	14
Dech	15
Nasazení tónu	16
Pěvecká artikulace	17
Hlasový rozsah	21
Frázování	22
Tvoření hlavového tónu a hlasová rezonance.....	22
Intonační dovednosti	23
Intonační prostor	24
Stupnice a tóniny	26
Rytmické dovednosti	26
Hudebně pohybové dovednosti	28
Písňe podle pohybu.....	29
Nástrojové dovednosti	30
Orffovy hudební nástroje	31
Poslechové dovednosti	32
Hudebně tvořivé dovednosti	34
TEXT PÍSNĚ	35
DVOJHLASÝ A VÍCEHLASÝ ZPĚV	36

PRAKTICKÁ ČÁST	38
PŘEDMĚT VÝZKUMU, CÍLE A HYPOTÉZY	39
Dotazníky – cíle a hypotézy.....	39
METODIKA VÝZKUMU A JEHO ORGANIZACE.....	40
Výzkumné metody	40
Výzkumný vzorek.....	40
Etapy výzkumu.....	40
INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	40
VERIFIKACE HYPOTÉZ A ZÁVĚRY VÝZKUMU	44
ZÁVĚR VÝZKUMU.....	45
SROVNÁNÍ UČEBNIC.....	45
Pěvecké dovednosti	46
Nasazení tónu	46
Pěvecká artikulace	47
Tónový rozsah písně.....	52
Intonační dovednosti	59
Písně v mollové tónině	62
Rytmické dovednosti	65
Rytmicky obtížná místa	65
Taktové označení	75
Pohybové dovednosti	79
Instrumentální dovednosti	80
DVOJHLASÝ A VÍCEHLASÝ ZPĚV	81
LIDOVÉ A UMĚLÉ PÍSNĚ.....	83
SROVNÁVÁNÍ DVOU ŘAD UČEBNIC.....	86

ZÁVĚR PRO HUDEBNĚ VÝCHOVNou PRAXI	86
BIBLIOGRAFIE	88
PŘÍLOHY	90

Úvod

Dříve jsem si vybrala téma diplomové práce, dlouhodobě jsem se zamýšlela nad tím, kterou oblast hudební výchovy bych si ráda zvolila pro rozšíření a obohacení o nové poznatky.

Vzhledem k tomu, že se již od útlého věku aktivně zapojuji zpívat, měla jsem možnost pracovat s velkým množstvím písniček různých žánrů a obtížností. Při studiu na vysoké škole jsem se seznámila s několika učiteli hudební výchovy a nyní bych se ráda dopodrobna zabývala výběrem písniček, které se objevují v učebnicích, v rámci rozvoje hudebních schopností a dovedností.

V teoretické části se především soustředím na jednotlivé hudební dovednosti, a to na poslechové, intonační, rytmické, hudebně pohybové, instrumentálními aj. Teoretická část je zpracovávána z odborné literatury zkušených pedagogů.

V praktické části se budu dotazovat učitelů základních škol prostřednictvím dotazníků na jejich výběr písniček vhodných k rozvoji jednotlivých dovedností. Podle mého názoru jedním z důležitých hledisek je i oblíbenost písniček, což bude i jedna z mých otázek v dotazníku. Další otázka bude směřovat k učebnicím, které učitelé nejvíce využívají. Výběr učebnic bude dále sloužit k podrobnějšímu rozboru jednotlivých písniček, které jsou zde obsaženy.

Diplomová práce sleduje dva cíle. První z nich je najít takové písničky, které rozvíjejí dané dovednosti, druhý cíl je porovnat dvě nejfrekventovanější učebnice z hlediska rozvoje hudebních dovedností.

V září roku 2013 jsem nastoupila jako učitelka na základní školu, kde mimo jiné vyučuji ve čtvrtých třídách hudební výchovu. Díky tomu jsem si utvrdila, že výběr tohoto tématu je vhodný nám k rozšíření si obzoru v mé budoucí pedagogické praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

Vymezení pojmu hudební dovednosti

Obecně je dovednost „*učením získávaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti vhodnou metodou*“¹. Totéž se dá říci i o hudební dovednosti. František Sedlák vymezil pojem hudební dovednost jako „*cvikem a učením získanou způsobilost vykonávat úspěšně určitou hudební činnost*“.² Dříve však než si přiblížíme pojem hudební dovednost, je vhodné se zaměřit na pojem hudební schopnost, která je s dovedností úzce spjata.

Hudební schopnosti:

Hudební schopnosti jsou vlastnosti jedince, které úzce souvisí s hudebními činnostmi a jejich úspěšností. Kvalita a kvantita hudebních schopností se do značné míry mění. Záleží přitom na prostředí a na výchově, ale také na samotném vývoji jedince.³

Jak je uvedeno na začátku kapitoly, hudební schopnosti a dovednosti spolu úzce souvisí. Hudební schopnosti jsou důležitým předpokladem k úspěšnému zvládnutí hudebních dovedností.⁴

Pojem hudební dovednost není dodnes přesně vymezen. Je úzce spjat se cvikem a cvičením, ale i s hudebními činnostmi a se senzomotorickým učením. Hudební dovednosti jsou zautomatizované úkony, které se stále opakují. Díky dovednostem jsou naše pohyby rychlejší a plynulejší.

Hudební schopnosti mají obecnější charakter a napomáhají k osvojení si dovedností. Hudební schopnost je například sluch, který rozvíjí především instrumentální nebo poslechové dovednosti.

Proces hudebních dovedností se skládá z několika fází:

- kognitivní - osvojení hudebních vědomostí (znalost notového písma)
- fixační - upevnění hudebních dovedností

¹ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha : Portál, 2009, s. 121. ISBN 978-80-7367-569-1.

² SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. 1.vyd. Praha : Supraphon, 1989, s.202 ISBN 80-7058-073-9.

³ Srov. tamtéž, s. 12-13.

⁴ Srov. tamtéž, s. 202 - 204.

- automatizace a odstranění nadbytečných pohybů (např. p i h e na housle)
- kontrolní a provádění úkonů bez chyb⁵

Níže uvedené body jsou bezpodmínečně důležité k tomu, abychom zvládli kvalitativní stránku hudebních dovedností:

- *správné provedení hudebního úkonu a snížení počtu chyb*
- *rychlost a přesnost úkonu*
- *snížení únavy a námahy při jeho provedení*
- *zlepšení jeho přesnosti*⁶

Jedním z dalších pedagogů, který se zabýval jednotlivými fázemi hudebních dovedností, byl Paula Michela:⁷

Proces tvoření hudebních dovedností probíhá podle něj třemi fázemi. Hranice jednotlivých fází se překrývají. Každá fáze je rozdílně intenzivní, záleží na úrovni dosavadních cvičení. Záleží také na typologických zvláštnostech žáka. V *první fázi*, nazvané iradiace, se jednotlivé izolované procesy spojují. Provádějí se nadbytečné pohyby, které jsou doprovázeny nesprávně vynaloženými silami. Chybí plynulost provedení, která se objeví až ve druhé fázi. *Druhá fáze* se nazývá fáze útlumu. Zde přichází vyřazení zbytečných pohybů. Stále se objevují chyby. *Třetí fáze* se nazývá stabilizační. Dochází k upevňování dynamického stereotypu.

Vzhledem k tomu, že se diplomová práce věnuje výběrem písní ve vztahu k rozvoji hudebních dovedností dětí na 1. stupni základní školy, zaměřuje se především na základní hudební dovednosti, které se v hudební výchově využívají a rozvíjejí.

Přehled hudebních dovedností

- sluchové dovednosti
- rytmické dovednosti
- pěvecké dovednosti
- intonační dovednosti
- nástrojové dovednosti

⁵ SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. 1. vyd. Praha : Edice Učebnice pro vysoké školy, 1990, s.226-227. ISBN 80-04-20587-9.

⁶ Srov. tamtéž, s. 227.

⁷ MICHEL, P. *O hudebních schopnostech a dovednostech*. 1. vyd. Praha : Státní hudební vydavatelství, 1966, s. 84-87.

- hudebně pohybové dovednosti
- hudebně tvořivé dovednosti
- poslechové dovednosti⁸

Rámcový vzdělávací program

Diplomová práce je vypracována v souladu s rámcovým vzdělávacím programem, kde je uvedeno, že hudební výchova vede žáky k porozumění hudebnímu umění pomocí jednotlivých činností. Jedná se o vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové činnosti. Podle RVP zde uvádíme obsahy jednotlivých činností:

- *obsahem vokální činností je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků*
- *obsahem instrumentálních činností je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci a produkci*
- *obsahem hudebně pohybových činností je ztvárňování hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest*
- *obsahem poslechových činností je aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat*

Při propojení těchto hudebních činností dochází k rozvoji hudebnosti dětí a hudebních schopností. Ty se dále projevují v individuálních hudebních dovednostech, jako jsou: sluchové, rytmické, pěvecké, intonační, instrumentální, hudebně pohybové, hudebně tvořivé a poslechové dovednosti.

V RVP jsou dále jednotlivé uvedené hudební dovednosti rozpracovány následovně.

- *Do vokálních činností zařazujeme pěvecké dovednosti (dýchání, nasazení a tvorba tónu, artikulace a dynamicky odlišný hlas). Dále sem patří *rytmické dovednosti* (písně ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu), dvojhlas a vícehlas, *intonační dovednosti* (durové a mollové*

⁸ SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ H. *Hudební psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2013, s.78. ISBN 80-246-0365-9.

tóniny, volné nástupy). V *instrumentálních činnostech* je nejpodstatnější samotná hra na hudební nástroj (využití Orffových nástrojů), dále tvorba předeher, meziher a doher, ke kterým využíváme tónový materiál písně. Do *hudebně pohybových činností* patří taktování, pohybový doprovod (ve dvoudobém, třídobém a čtyřdobém taktu), dále pak taneční hry a jednoduché lidové tance, pohybové vyjádření hudby a improvizace a orientace v prostoru. U *poslechových činností* se zaměřujeme na kvalitu tónu (výška, délka, barva, síla), na vztahy mezi tóny (souzvuk, akord), dále na hudebně výrazové prostředky (rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast, gradace a pohyb melodie, změny rytmické, metrické, dynamické a harmonické. Dále sem patří hudební styly a žánry (hudba taneční, pochodová, ukolébavka, aj), hudební formy, vokální, instrumentální a vokálně instrumentální hudba a interpretace hudby (slovní vyjádření).⁹

Hudební dovednosti

Pěvecké dovednosti

Než začneme probírat jednotlivé části pěveckých dovedností, věnujme pozornost zpěvu. Zpěv je schopnost tvoření tónu prostřednictvím lidského hlasu. Hlas a zpěv jsou výsledkem složitých funkcí hlasového ústrojí. To se skládá z dechového, hlasového a artikulačního ústrojí.

V dechovém ústrojí se nachází hrudní koš s plícemi. V plicích se dále odehrává výměna plynů mezi vnějším vzduchem a krví. Proud vzduchu se dostává do plic prostřednictvím ústní a nosní dutiny, nosohltanu, hrtanu a průdušnice (se dvěma průduškami). Důležitým dýchacím svalem, který se nachází mezi dutinou hrudní a břišní, je bránice (hlavní dýchací sval).

V hlasovém ústrojí nalezneme hrtan a rezonátor. V dutině hrtanu se nacházejí hlasivky, které ovlivňují vznik hlasu. Mají tvar trojbokého hranolu. Tvoří je drobné svaly. Nejdůležitější z těchto svalů je sval hlasivkový. Hlasivky dále obsahují elastická vaziva, ve kterých se nachází hlasová štěrbina. Hlas vzniká chvěním vzduchového sloupce. Stejně jako můžeme určit vlastnosti tónů, můžeme stejné hledisko vytvořit i u hlasu. Výška je dána

⁹ RVP 6 verze platná od 1. 9. 2013

počtem kmitů za vteřinu, síla se řídí rozkmitem hlasivek a závisí na dechové funkci, barva je dána počtem, výškou a silou svrchních alikvotních tónů.¹⁰

Jak již bylo řečeno, hlas se tvoří ve fonačním ústrojí, ale formuje se až v ústrojí artikulačním. Tvoří jej hltan, ústní a nosní dutina a dutiny obličejových kostí. Důležitými částmi jsou též rty, čelisti, zuby, tvrdé a měkké patro a nejdůležitější orgán – jazyk.

Nyní se dostáváme k jednotlivým pěveckým dovednostem. Jedná se například o správný postoj dítěte při zpěvu, správné dýchání, frázování, artikulace a mnoho dalších návyků, které by si dítě mělo osvojit.

Správný postoj při zpěvu

Před samotným zpěvem se zaměříme na správný postoj při zpěvu. Ten není při zpěvu pouze důležitý k tomu, aby se dětem co nejlépe zpívalo, ale zároveň slouží k ochraně hlasového ústrojí. Postojů při zpěvu je více možností. Do základních poloh můžeme zahrnout stání a sezení. Z mé pedagogické zkušenosti vím, že děti nedokáží delší dobu vydržet stát ve správném postoji, při delším sezení se začínají hrbít či opírat se o lavici. Právě z těchto důvodů je pro děti nejpřirozenější střídat stání se sezením.

Při stání u zpěvu dodržujeme několik pravidel. Stojíme zpříma, nohy lehce rozkročíme do šířky boků, ruce volně spustíme podél těla, hlavu nepřirozeně nepředkláníme ani nezakláníme, ale držíme ji ve vzpřímené poloze.

Pro děti je vhodné k jednotlivým pravidlům uvést pomůcky, aby si dokázaly danou polohu lépe představit. K tomu, abychom našli správný bod stoje, přimějeme děti, aby se rozhoupaly do stran. Při pomalém dohoupávání se přirozeně zastavíme na středovém bodu, tj. přesně uprostřed těžiště. Pro volné spuštění rukou je zase vhodné několikrát zvednout ramena k hlavě a volně opět spustit. Pro rovné držení hlavy si děti mohou představit, že jsou loutkou, na hlavě mají provázek a někdo je za něj jemně vytahuje. U této pomůcky ovšem upozorníme na slovo „jemně“, aby děti neměly tendenci vytahovat za provázkem i bradu, která musí zůstat uvolněná a dostatečně pohyblivá.

¹⁰ KOLÁ, J., TÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I.* Netolice : Jc-Audio, 2009, s.7. ISBN 978-80-87132-06-7.

Při sedu též musíme dodržet několik pravidel. Někteří učitelé doporučují sedět na celé ploše sedadla a opírat se o opěradlo¹¹, jiní učitelé upřednostňují sedět na přední části židle¹² s rovnými zády a s mírně rozkročenýma nohama, s rukama v klíně. Nejdůležitější podmínkou však je, aby děti seděly rovně, neopíraly se o lokty o lavici a jasně viděly na vyučujícího.

Při nácviu ve škole se doporučují využívat ale i jiné postoje. Mezi ně patří například zpěv vleže či při chůzi. Obzvláště zpěv při chůzi uvolňuje tělo a celý projev žáka je přirozenější. Pro většinu dětí jsou tyto varianty velice atraktivní a mohou sloužit pro zpestření hodiny.

Dech

Dýchání je pro lidský organismus podvědomý proces, který je pro lidi samozřejmou věcí.

Dýchání dělíme na tři fáze:

1. **nadechnutí** – můžeme provést ústy, nosem či kombinací těchto dvou možností
2. **výdech** – opět provádíme ústy, nosem či současně
3. **klid**

Jak při mluvě, tak i zpěvu musíme však tento proces učinit vědomým tak, abychom správně pracovali s hlasotvorným ústrojím a regulovali činnost hrtanu, resp. hlasivek. Využíváme dvojího typu dýchání - *hrudního* (kostálního) a *břišního* (abdominálního). Vzhledem k tomu, že při nádechu i výdechu jsou do jisté míry zapojeny oba tyto typy, mluvíme ve školní praxi o *kosto-abdominálním* dýchání.¹³

V pěveckém dýchání uplatňujeme tyto fáze:

1. **nádech** – nadechovat se můžeme nosem či ústy, nebo současně. Děti upozorňujeme na to, aby při nádechu nezvedaly ramena, nevtahovaly břicho, ale naopak jej vyklenuly. Děti učíme nevdechovat příliš velké množství vzduchu, který může způsobit dyšný tón, únavu organismu. Učíme děti hospodařit s dechem.

¹¹ PECHÁČEK, S., VÁŇOVÁ, H. A KOLEKTIV. *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2006, s. 55 ISBN 80-246-0365-9.

¹² TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005, s. 78. ISBN 80-7178-916-X.

¹³ VAŠEK, R. uvádí ve své publikaci *Kultivovaný zpěv* tři typy dechu. Svrchní, žeberní brániční a brániční typ s. 36.

2. **zadržetí dechu** – tzn. uklidnění dechu. Pojem zadržetí dechu vyvolává napětí, až křečovitosť, proto je vhodnější využívat pojem uklidnění dechu. Při této fázi se připravujeme na kvalitní a správně vedený výdech.
3. **výdech** - tvoření tónu. Správný výdech se ozývá měkce, bez nárazu. Spotřeba dechu při zpěvu by měla být hospodárná. Pokud je nádech a jeho zadržetí kvalitní, i výdech je správně vedený.¹⁴

K prodloužení dechu a zkvalitnění zpěvního tónu využíváme tzv. *apoggio della voce*. Seemann ji definuje takto: „*Je to dechové vedení, řízené vnímáním svalových pocitů, které máme při vědomém zpomalení výdechu*“.¹⁵

Nasazení tónu

Nyní se soustředíme na nasazení správného tónu. Rozlišují se tři typy začátku. Tvrdý, měkký a dyšný. *Tvrdému začátku* se také říká ráz. Začátek je výbušný, zní tvrdě a suše. K tvrdému začátku dochází tehdy, pokud jsou hlasivky k sobě silně přimknuty. Dalším druhem je *měkký začátek*. Právě měkkého začátku se snažíme docílit při hodinách hudební výchovy na ZŠ. Měkký začátek je pružný a poddajný. Docílíme ho tím, že výdechový proud, který prochází mezi nedotknutými rty, rozkmitává hlasivky. *Dyšný začátek* není správný kvůli rušivému elementu, šelestu a šumu.¹⁶ U písní, ve kterých se vyskytují slova začínající na samohlásku, velice často dochází u dětí k tvrdému nasazení tónu. Proto bychom měli v každé hodině hudební výchovy procvičovat měkké nasazení tónu. U jednotlivých cvičení se doporučuje před každou samohláskou vložit souhlásku, která navozuje měkký začátek. Jedná se například o samohlásky „m“, „n“, „j“ apod. Někdy se před samotnými slabikami využívá tzv. *brumendo*, teprve pak následuje slabika.¹⁷ *Brumendo* je zpěv se zavřenými ústy a bez jednotlivých hlásek. Děti se často dopouštějí chyby při tvoření *brumenda*. Mýlně se domnívají, že při *brumendu* napodobují bručení medvěda. Možnou příčinou tohoto omylu může být chybné či nesrozumitelné vysvětlení učitelky. Při *brumendu* je potřeba ponechat

¹⁴ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I*. Netolice : Jc-Audio, 2009. s. 13. ISBN 978-80-87132-06-7.

¹⁵ VAŠEK, R. *Kultivovaný zpěv*. 1. vyd. Praha : Panton, 1977, s. 40.

¹⁶ Srov. tamtéž, s. 40 – 41.

¹⁷ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy*. 2.vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 312.

v ústech dostatečný prostor, zuby nesmí být k sobě stisknuty, rty jsou k sobě jemně přimknuté.

Pěvecká artikulace

Dokonalá výslovnost hlásek, slabik a slov je základem pro zřetelný a estetický zpěv. Ve zpěvu dochází k tzv. *modifikaci hlásek*. Vyšší pozornost věnujeme tvoření samohlásek, při nichž nesledujeme pouze výslovnost, ale zároveň i zabarvení. V žádném případě nesmíme opomenout jasnou srozumitelnost.¹⁸

V mluvené řeči se dělí samohlásky dle pohybu jazyka na svislé a vodorovné pohyby jazyka:¹⁹

	Přední	střední	zadní
vysoké	i, í		u, ú
středové		e, é	o, ó
nízké		a, á	
	nezaokrouhlené		zaokrouhlené

K rozjasnění vokálů využíváme tuto řadu: u – o – a - e- i, pro ztemnění naopak tuto řadu: i – e – a - o – u. Tyto řady nacvičujeme na jednom tónu, který se nachází ve střední poloze.

Jestliže nacvičujeme píseň, snažíme se o co největší zřetelnost samohlásek. Tu dosáhneme tím, že při nácvičení písně nahradíme dané souhlásky pouze sonorky „m“, „ n“. Ty nám pomohou k měkkému nasazení tónu.²⁰

¹⁸ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I*. Netolice : Jc-Audio, 2009. 15 s. ISBN 978-80-87132-06-7.

¹⁹ HAVLOVÁ, I., ŠTĚRBOVÁ, L., SCHNEIDEROVÁ, E. *Český jazyk A pro studující učitelství 1. Stupně ZŠ a SpPg*, Praha : Univerzita Karlova v Praze- Pedagogická fakulta, 1999, s. 18. ISBN 80-86039-94-3.

²⁰ SEDLÁK, F., *Didaktika hudební výchovy I*. 2. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 146.

Vlastnosti vokálů:

U – jedná se o temný vokál hlavového tónu, způsobuje okrajové chvění, používá se pro výcvik výšek, zejména u ženských hlasů se využívá k vyrovnávání rejstříků

O – díky této samohlásce docílíme kulatosti tónu, tvoření vzniká pod měkkým patrem, využívá se k počátečnímu nácviku zpěvu

A – otevřený vokál, který je prospěšný pro navození hrudní rezonance. Při tvorbě této samohlásky je podstatné opírat špičku jazyka o dolní řezáky

E - hned po vokálu i je nejlepší pro získávání zvučnosti, pomáhá k volnému a širokému postavení hrdla

I – tento vokál je nejvýhodnější pro získávání hlavové rezonance ²¹

Výslovnost souhlásek:

I u souhlásek platí, že při zpěvu musíme vyslovovat souhlásky zřetelně. Od řečové mluvy se souhlásky při zpěvu příliš neliší. Ovšem dělení slabik při zpěvu se od mluvené řeči liší. Při zpěvu zůstává slabika vždy otevřena. Pokud slovo končí na souhlásku, upozorníme děti, že souhláska opravdu na konci slova musí zaznít. Často se stává, že pokud zpívá celá třída dohromady, tyto souhlásky nejsou dostatečně slyšitelné a srozumitelné.

Při zpěvu přebírá artikulaci přední část úst, především rty, koutky úst a jazyk.²²

Konsonanty dělíme podle několika hledisek.

A: Znělé a neznělé souhlásky:

Znělé párové- b, v, d, d', z, ž, g, h

Neznělé párové- p, f, t, t', s, š, k, ch

Znělé jedinečné- m, n, ň, j, l, r,

²¹ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I*. Netolice : Jc-Audio, 2009. s.17. ISBN 978-80-87132-06-7.

²² SOUKUP, J. *Hlas, zpěv, pěvecké umění*, 2.vyd. Praha : Supraphon, 1972. s. 96.

B: podle místa tvoření: ²³

Retné- m

Zuboretné- v

Nosovky- m,n

Předopatrové- s, c, t, ň

Zadopatrové- k, g, h, ch, ŋ

C: Podle rezonance

Světlé – mezi světlé konsonanty řadíme s, c, t, n – leží ve směru místa světlých vokálů (e, i)

Tmavé – mezi tmavé konsonanty zařazujeme k, g, h, ch, ŋ – jsou seskupeny kolem vokálů (o, u) ²⁴

Vlastnosti nejpoužívanějších konsonant: ²⁵

M – tento konsonant navozuje rezonanci, je to retná nosovka, využívá se pro počáteční výcvik

N – rezonance probíhá v přední části nosu, je to zvučná, znělá plynná nosovka.

Ň – jedná se o předopatrovou znělou nosovku, výdechový proud se odráží o závěr a vychází nosem

J – navozuje hlavovou rezonanci, převážně pokud je spojena se samohláskou i, přispívá k neutralizaci

V – jasná, zvučná zuboretná konsonanta, která slouží k uvolnění hrdla, k fixování dechové opory a hlavového tónu.

J – znělá konsonanta, pokud se využije se samohláskou, vede k široké výslovnosti

²³ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I*. Netolice : Jc-Audio, 2009, s. 17 ISBN 978-80-87132-06-7.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 17.

²⁵ Srov. tamtéž, s. 18.

Pokud se neznělé souhlásky tvoří příliš vzadu, mohou ovlivnit samohlásky, které po nich následují. U výslovnosti znělých souhlásek může dojít k větší chybě než u neznělých souhlásek. U znělé souhlásky může dojít k nepřilíživému zaspívání tónové výšky.²⁶

Jiří Kolář uvádí ve své publikaci nejobtížnější místa z hlediska výslovnosti:

- jak bylo řečeno, při zpěvu písní dochází oproti českému pravopisu ke změně. Příklad výslovnosti: vlaš-to-vič –ka x vla-što-vi-čka
- pokud se ve slově vyskytuje zdvojené „n“, vyslovujeme pouze jedno „n“ panna x [pana]
- zadopatrové, „n“ vyslovujeme „vzadu“ (branka, Hanka)
- ve slovech, kde se píšou dvě stejné nebo podobné souhlásky, vyslovujeme pouze jednu- francouzský x[francouský], pokud se ovšem jedná o slova složená, ponecháváme zdvojené souhlásky (oddat)
- pokud se na rozhraní dvou slov objeví stejné hlásky, je zapotřebí je zřetelně oddělit (tak kvete), stejně tak je nutné oddělit souhlásku od samohlásky (budeš orat), či dvě samohlásky (Káča utíká)
- sykavky vyslovují všichni žáci zřetelně, jasně a hlavně najednou
- hlásku „j“, ve slovech jsme, jste, vynecháváme [sme],[ste]
- pokud se samohláska „i“, „y“ objevuje vedle další samohlásky, vkládáme mezi ně hlásku „j“ (fiala x [fijala])
- koncovky všech slov v písni by měly být slyšet, ovšem nesmí se vykřiknout
- neutralizace vokálů ve vyšší poloze způsobuje někdy nesrozumitelnou výslovnost („i“, „e“, „u“) – přiblížíme vokálům „a“, „o“
- při dlouhé notě zpíváme dvojhlásku „ou“ tak, že držíme na téměř celé době samohlásku „o“, „u“ připojíme až na konci

²⁶ LOHMANN, P. *Chyby hlasové techniky*. 1. vyd. Praha : Supraphon, 1968, s. 122.

- ne vždy je vhodné dodržovat mluvní deklamací

Hlasový rozsah

Rozvoj d tského hlasu probíhá jifl od narození, kdy má dít rozsah kolem tónu a¹. Kolem –estého roku se se roz-í í na (d ó a), mezi dvanáctým afl patnáctým rokem se roz-í í na p ldruhou oktávu (chlapci h-e², dívky h- f²). D leflitým obdobím je mutace. U dívek probíhá mezi jedenáctým afl t ináctým rokem. Tato zm na probíhá v t-inou nenápadn , hlas m fle p íjít o barvu a lesk, který se po mutaci op t navrací. Rozsah se zv t-uje. U chlapc probíhá mutace o n co pozd ji, mezi t ináctým a patnáctým rokem. U chlapc je tato prom na v t-í. Typické je p eskakování hlasu. Díky mutaci se zm ní hlasový rozsah, jeho poloha se posune o oktávu nífl.²⁷

Rozsah d tského hlasu²⁸

Rozsah d tského hlasu se od hlasu dosp lého li-í n kolika aspekty, jako jsou nap íklad:

- anatomicko-fyziologické zvlá-tnosti a nedokon ený vývoj hlasového ústrojí
- nevytvo ené p vecké návyky
- malá p vecká zku-enost

Pr m rný hlasový rozsah flák 1. stupn základní –koly²⁹

P i vstupu do –koly: d¹ ó a¹

Ve 2. ro níku: c¹ ó b¹

Ve 3. ro níku: (h) c¹ ó b¹ (c²)

Ve 4. ro níku: h ó c² (cis²)

Pr m rný hlasový rozsah flák 1. Stupn základní –koly³⁰

V 1. ro níku: hlasový rozsah je d¹ ó h¹, roz-í it na c¹ ó c²

Ve 2. ro níku cvi it a upevnit c1 ó c²

Ve 3. ro níku c¹ ó d²

Ve 4 ro níku ó 1. hlas c¹ ó e² a 2. hlas b-c²

V 5. ro níku: 1. hlas c1 ó e2 a 2. hlas b ó c2

²⁷ VRCHOTOV-PÁTOVÁ, J. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. 1. vyd. Plzeň : Západočeská univerzita, 1997, s. 11. ISBN 80-7082-381-X.

²⁸ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy* I. 2. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 136.

²⁹ Srov. tamtéž, s. 138.

³⁰ LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 114-116.

Frázování

Jiří Kolář uvádí, že fráze je uzavřený celek. V písních se jedná o zhudebněnou větu. U většiny případů oddělujeme frázi krátkou pauzou. Může se stát, že fráze končí uprostřed taktu, což znamená, že další fráze začíná bez označení.³¹

Tvoření hlavového tónu a hlasová rezonance

Jako první definoval hlasové rejstříky hudební pedagog Manuel Garcia: „ *Pod slovem rejstřík rozumíme řadu stejně znějících tónů, vyluzovaných na témže mechanickém principu, jejichž charakter se podstatně odlišuje od jiné řady homogenních tónů, tvořených na jiném mechanickém principu. Všecky tóny téhož rejstříku jsou v důsledku toho stejné povahy, bez ohledu na to, jak jsou modulovány barevně a silově* “. ³²

Pro srovnání můžeme uvést vymezení pojmu podle Prof. Dr. M. Sováka: Hlasové rejstříky je „ *skupina stejnorodých tónů. Při lidském hlase myslíme rejstříkem řadu tónů, jež se vyznačují stejnými akustickými vlastnostmi. Obyčejně se mluvívá o třech rejstřících, avšak v názvech ani ve stanovení jejich počtu není dosud jednoty* “. ³³

Blíže rozvedené jednotlivé rejstříky nalezneme v publikaci Aleny Tiché. ³⁴Hrudní rejstřík je typický pro hluboké hlasy. Je plný a barevný. Někdy se však může stát, že zní drsně chraptivě, a tudíž nekultivovaně. Hlavový rejstřík využívají především vysoké hlasy. Zní měkce. Střední rejstřík je typický pro střední a vysokou hlasovou polohu. Hlas je jasný, štíhlý a průrazný. Smíšený hlas je, podle Tiché, ideálem zdravého, zvukové vyrovnaného hlasu. ³⁵

Rezonance:

V místě znění dostává hlas barvu a sílu. Rozlišujeme dvě rezonance – hlavovou a hrudní. Při hlavové rezonanci se tvoří tzv. *maska* (tóny znějí v čele, u kořene nosu, v lících), a tzv. *kopule* (tóny znějí v zadním prostoru úst, v nosohltanu a v temeni hlavy). Hrudní rezonanci využíváme v mluvě nebo při zpěvu nižších tónů. ³⁶

³¹ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I*. Netolice : Jc-Audio, s. 39. ISBN 978-80-87132-06-7.

³² VAŠEK, R., *Kultivovaný zpěv*, 1. vyd. Praha : Panton, 1977, s. 41.

³³ HÁLA, B., SOVÁK, M. *Hlas-řeč-sluch*, 2. vyd. Praha : Česká grafická Unie, 1947, s. 55.

³⁴ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*, 1. vyd. Praha : Portál, 2005, s. 15. ISBN 80-7178-916-X

³⁵ Srov. tamtéž s. 15-18

³⁶ Srov. tamtéž, s. 18-19.

Intonační dovednosti

Mezi intonační dovednosti zařazujeme orientaci v intonačním prostoru, využití intonačních opor, jako jsou opěrné písně a nápěvky a určení tóniny u jednotlivých písní.

Abychom píseň mohli správně interpretovat, měli bychom ji zazpívat intonačně čistě, což znamená dodržet přesně jednotlivé výšky tónů. K tomu, abychom zpívali intonačně čistě, musíme dobře znát výšku tónu, čistotu intervalů a tonální cítění. Přesnou výšku tónu dítě zazpívá, pokud výšku vnímá a dokáže ji i pomocí sluchu kontrolovat, pokud ovládá své hlasové a dechové ústrojí a pokud dokáže díky hlasovému ústrojí tónovou výšku předvést.

Čistota intervalů a tonální cítění:

Čistota intervalů záleží na přizpůsobivosti sluchového analyzátoru, na který působí několik hudebních podnětů. Na základě čistých intervalů se vytváří tonální cítění. Dětem často dělá problém píseň zazpívat tak, aby udržely jednotlivé intervaly. Někdy je dokonce problém udržet se ve správné tónině. Pro snadnější interpretaci je vhodné využít nástrojový doprovod, který pomůže dětem udržet správnou výšku tónů.

Aby si žák zlepšil hudební sluch, musí si osvojit tyto hudební dovednosti:

- a) zapamatovat si a představit si zpívanou výšku not
- b) při zpěvu sledovat intervaly, které se v písni vykytují
- c) sledovat tonální vztahy

K tomu využijeme těchto prostředků:

- a) tónové a pěvecké hry
- b) oporu o hudební nástroj (klavír, housle) či oporu o zpěv zkušenějšího spolužáka³⁷

Intonační výchova:

Notový zápis je prostředkem pro rozvíjení intonačních dovedností.

Nečistá intonace může mít několik důvodů. Jeden z důvodů je špatný sluch žáka. Pokud zpíváme píseň kolektivně, stačí jeden žák, který projevuje nečistou intonaci, a může tím narušit čistou intonaci celého kolektivu. Dalším důvodem pro nečistou intonaci může být nesprávné tvoření tónu. S tím samozřejmě souvisí i rozvíjení pěvecké dovednosti. Při

³⁷ LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972. s. 63-69.

hodinách hudební výchovy se stává, že žák, který si ve známé písni věří a zná ji opravdu dobře, se snaží svým silným hlasem, někdy až křikem, přezpívat své spolužáky. Další možností je předvádění se nebo naopak zalíbení se učiteli. Nečistou intonaci může způsobit také stres a nejistota. Dítě má obavy vystoupit před celou třídou, bojí se, že píseň nezná dostatečně natolik dobře, aby ji dokázal zazpívat. Žák může mít ovšem i fyziologické potíže. Při únavě, nemoci, nebo při pocitu chladu, horka, přesyceného žaludku či při pocitu hladu se může projevit nečistá intonace. Aby byla intonace u zpěváků čistá, musíme dodržet správné akustické prostředí³⁸ a hygienické zásady prostoru, ve kterém zpíváme.^{39 40}

Intonační prostor

Důležitým předpokladem pro rozvoj intonačních dovedností je vymezit si intonační prostor. František Lýsek vytvořil intonační nápěvkovou metodu – nápěvky. Tato metoda spočívá v tom, že jednotlivé písně obsahují vybraný tónový prostor, který miníme procvičit.

Písně s intonačním prostorem od tóniky:

tónový prostor		příklad písně	rozmezí
třítónový prostor	(1-2-3)	Vyletěl holoubek	První tři takty
čtyřtónový	(1-2-3-4)	Běžela ovečka	Celá píseň
pětítónový	(1-2-3-4-5)	Sedí liška pod dubem	Celá píseň
šestítónový	(1-2-3-4-5-6)	Kočka leze dírou	Celá píseň
osmitónový	(1-2-3-4-5-6-7-8)	Vyletěla holubička ze skály	hlavně začátek

Písně s intonačním prostorem od dominanty:

Vazba	Příklad písně	Rozmezí
5-3	Houpy, houpy	celé říkadlo
5-6-5-3	Zlatá brána	začátek říkadla
5-3-1	V zahradě na hrušce	začátek písně
5-6-5-3-2-1	Dej Bůh štěstí	začátek koledy
5-6-5-4-3-2-1	Prší, prší	celá píseň

³⁸ Jedná se o místnosti, ve kterých se nenachází nepřeborné množství nábytku, různé koberce.

³⁹ Dostatečně vyvětraný prostor.

⁴⁰ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I*. Netolice : Jc-Audio, 2009, s.48. ISBN 978-80-87132-06-7.

Mezi intonační opory dále patří opěrné písně, které vytvořil Ladislav Daniel. Opěrná píseň je píseň, která nám udává volný nástup, tedy první tón melodie (písně) či v písni po intervalovém skoku, větším než je tercie.

1. stupeň - Má maměnka cosi má, Vyletěla holubička ze skály, Ach synku, synku, Běžela ovečka
2. stupeň – Dívča, dívča
3. stupeň – Maličká su, Beskyde, Beskyde, Dú valaši, dú
4. stupeň - Všeci lidé pravja, Oči, černé oči
5. stupeň – To je zlaté posvícení, Cib, cib, cibulenska
6. stupeň – Ó Velvary, Ach, není tu, není
7. stupeň – Pásla sem já husku v lese
8. stupeň – Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku

Spodní 5. stupeň – Bude zima, bude mráz, Červená se, line záře, Čtyři koně jdou

Spodní 7. stupeň – Dobře je ti, Janku⁴¹

Záleží na samotném učiteli, které vhodné opěrné písně zvolí, je však nutné dané písně již neměnit. To jsou takové písně, u kterých předpokládáme, že je děti již znají.

Opakovaný tón:

U opakovaných tónů je důležité dodržet napětí, které nám pomáhá při intonaci neklesat ani nestoupat. Ke správné intonaci nám také pomůže vyrovnání vokálů.⁴²

Spodní střídavý tón:

Chybný bývá návrat k výchozímu tónu. Žáci se příliš položí na spodní tón, díky tomu již nedokáží vrchní tón zazpívat intonačně čistě a tón bývá příliš nízký. Dětem můžeme uvést pomůcku, aby u těchto náročnějších melodií plynule pohybovaly rukou vodorovně směrem od těla.⁴³

Jarmila Vrchetová vhodně konstatovala, že zasloužilý umělec V. B. Aim vždy říkal:“*Člověk je v podstatě tvor lenivý – vršky nedotahuje nahoru a spodky dolů. Stačilo by, kdyby z té lenivosti ještě zívnuł (rozuměj: povolil čelisti !) – a tóny budou čisté*“.⁴⁴

⁴¹ VÁŇOVÁ, H. *Průvodce učiteli hudební výchovy tvořivou intonací*, Praha : Univerzita Karlova v Praze-Pedagogická fakulta, 2004, s. 19. ISBN 80-7290-155-9

⁴² Příklad písně : Ten chlumecký zámek

⁴³ Příklad písně: Černé oči, jděte spát

⁴⁴ VRCHOTOVÁ, J. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*, 1. vyd. Plzeň :

Stupnice a tóniny

Rozdíl mezi stupnicí a tóninou:

Pokud se jedná o píseň, neříkáme, že se nachází ve stupnici F dur, ale v tónině F dur. Tónina se zcela shoduje se stupnicí, využívá převážně tónů z té dané stupnice.⁴⁵

Tóninu poznáme podle několika hledisek:

- předznamenání
- notového klíče
- poslední noty

Písně mollové a durové:

Na 1. stupni základních škol by se děti měly seznámit jak s tóninou durovou, tak i s tóninou mollovou. Ve většině zpěvníků a učebnic hudební výchovy převládají písně durové. Většina mollových písní zní oproti durovým písním smutně a melancholicky. Písně durové jsou častěji veselé, hravé a taneční.

Písní v durové tónině je velké množství, proto zde uvádíme pouze příklady mollových písní: *Až já pojedu přes ten les, Dobrú noc, má milá, Ej, láska, láska, Ej, padá, padá rosička, Koulelo se, koulelo, Proč jsi k nám nepřišel, Týnom, tánom.*

Rytmické dovednosti

Při výběru písní pro děti na základní škole musíme zohlednit také náročnost rytmu. Postupujeme od jednodušších rytmů ke složitějším.

S rytmicovou výchovou začínáme u dětí již v předškolním věku. Jiří Kolář ve své publikaci uvedl: „*Psychologickou podstatou rytmického cítění je schopnost vnímat a emocionálně prožívat pulzaci, metrum a časové vztahy v hudbě, které jsou jejími základními výrazovými prostředky, a emocionálně a pohybově na ně reagovat*“.⁴⁶

Vydavatelství západočeské univerzity, 1997, s. 53. ISBN 80 – 7082 – X.

⁴⁵ ZENKL, L. *ABC hudební nauky*, 8. vyd. Brno : Centa, 2003, s.55 ISBN 80-86385-21-3.

⁴⁶ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I.* Netolice : Jc-Audio, 2009, s. 58. ISBN 978-80-87132-06-7.

Rytmus je střídání délek not a přízvuků. U některých písní mohou převládat noty stejných délek.⁴⁷

Každá píseň se skládá z tzv. *rytmických útvarů*. Jsou to drobné celky, ve kterých se nachází skupina, která se shlukuje kolem přízvučné noty. Jedním z rytmických útvarů je i *synkopa*, tj. přenesení přízvuku z doby nepřívučné na dobu přízvučnou.⁴⁸

Metrum značí střídání přízvučných a nepřívučných dob. Můžeme ho rozdělit na pravidelné a nepravidelné. U pravidelného metra, jak už napovídá sám název, se přízvučné a nepřívučné doby střídají pravidelně. U nepravidelného metra se naopak doby střídají nepravidelně. Metrum se často shoduje s taktem. Ovšem nemusí to platit vždy.⁴⁹

Takt rozděluje píseň (či skladbu) na jednotlivé rytmické úseky pomocí taktovací čáry. Většina lidových písní začíná celým taktem.⁵⁰

Rytmus dává písni určitý charakter. Pokud se píseň skládá ze stejnodobých dlouhých not, píseň je uklidňující, mírná a rozvážná. Pokud je píseň po rytmické stránce pestrá, píseň může působit zneklidňujícím dojmem, napětím.

Již malé dítě dokáže reagovat na rytmus pohybem, popř. jednoduchým tancem. I pro pochopení nejjednoduššího rytmu je důležité rytmické cítění, které je nutné u dětí rozvíjet. S rytmem úzce souvisí pohybová výchova. Podle Fr. Lýska se „*rytmická složka hudby může stát i mostem, po němž se mohou mnohé děti dostat k melodické složce hudby – k intonaci*“.

⁵¹ K procvičování jednotlivých rytmicky obtížných útvarů využíváme vybrané písně. Zároveň

⁴⁷ U písní Červená, modrá se zpívají převážně noty čtvrté, u písně Holka modrooká, Já mám koně převládají zase noty osminové.

⁴⁸ Objevuje se jak v písních lidových, např. Kdyby byla Morava, Tancuj, tancuj, Náchodský zámeček nebo u písní umělých, např. u písní Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře – Krávy, krávy, Kdybys byla vlaštovkou, Hlupáku, najdu tě.

⁴⁹ ZENKL, L. *ABC hudební nauky*. 8. vyd. Brno : Centa, 2003, s. 33-34 ISBN 80-86385-21-3.

⁵⁰ Příkladem lidové písně, která začíná tzv. předtaktím, je píseň Stojí hruška v širém poli.

⁵¹ LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 118

využíváme soustavu rytmických cvičení, díky kterým získáváme návyky, schopnosti a dovednosti, které nám pomáhají zazpívat píseň rytmicky správně.⁵²

Deklamace textu:

Jak je uvedeno na začátku kapitoly, rytmus mluvní a rytmus při zpěvu se v mnohém neliší. Na krátkou slabiku připadá doba čtvrtová či osminová, zatímco na dlouhou slabiku se více hodí doba půlová či celá. V některých případech se ovšem deklamace při mluvě a při zpěvu liší.⁵³

Tempo je úzce spjato s metrem a pulzací. Jedná se o frekvenci metrické pulzace. Některé písně, které se skládají z delších dob, mají tempo pomalejší⁵⁴. Písně složené z kratších dob jsou v rychlejším tempu⁵⁵. Jak je zřejmé z příkladů, písně v pomalejším tempu jsou spíše rozváznější či slavnostní, zatímco písně v rychlejším tempu bývají veselé, taneční a skotačivé.

Rytmické slabiky:

Rytmické slabiky pomáhají žákovi přesně určit délku not. Existuje několik druhů rytmických slabik. Ladislav Daniel využívá francouzských slabik, Zoltán Kodály vytvořil maďarskou metodu. Pro učitele je vhodné si zvolit jednu z možností, a s tou seznámit i své žáky.

Hudebně pohybové dovednosti

Pohyb považujeme za významnou součást zdravého vývoje dětského organismu. Podle Františka Sedláka je smyslem hudebně pohybové výchovy kultivovat pohyby dětí. Ty by měly kultivovat hudební vnímání a prožitek z hudby. Pohyb dále rozvíjí hudební představy a fantazii a pomáhá dětem poznávat hudebně výrazové prostředky. Děti mohou prostřednictvím tance a pohybu vyjádřit své pocity a nálady. Stejně jako Blanka Knopová i

⁵² Srov. tamtéž, s. 117-118

⁵³ Příklad takovéto písně je Sluníčko od Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého či lidová píseň Pec nám spadla.

⁵⁴ Až já pojedu přes ten les.

⁵⁵ Holka modrooká.

František Sedlák uvádí, že pohyb využíváme k tělesnému zdraví. Zlepšuje správné držení těla, pohyblivost, lehkost a obratnost. Navíc však zdůrazňuje, že je důležitý pro duševní aktivitu.⁵⁶

Základní prvek pohybové výchovy je rytmus a metrum. Metrum nám napomáhá k tomu, aby byl pohyb přesný a srozumitelný. Tempo nám ukazuje, jaký pohyb může být. Tedy pomalý a mírný, nebo rychlý a živý.

S pohybem také souvisí dynamika. Pokud nastane rychlý dynamický vzestup, ztvárníme ho rychlým svalovým napětím. Zeslabíme – li, dynamika i svalové napětí se uvolní.⁵⁷

Hudebně pohybová výchova zahrnuje několik činností. Pro získávání rytmických dovedností využíváme rytmickou deklamaci (tleskání, pleskání), hru na jednoduchý rytmický hudební nástroj a taktování. Větší pozornost je zde však věnována taneční výchově, kde se vyskytují základní taneční prvky. Od chůze, běhu a skoku až k tanečním krokům, které následně využijeme k tanečnímu vyjádření jednotlivých písní.⁵⁸

Písně podle pohybu

Chůze je jeden z nezákladnějších pohybů. I přesto, že je chůze pohyb samozřejmý, musíme klást důraz na její správné provedení. Dbáme na správném držení těla, na sjednocení chůze s hudbou a na správné našlapování. Pokud ji využíváme při zpěvu písně, je zapotřebí našlapovat od špičky chodidla až po paty. Božena Viskupová využívá pro děti vhodnou motivaci. „*Jdeme jako princezny*“. Píseň při chůzi pomáhá dětem lépe udržet rytmus. Pokud by však nedocházelo k pérování, chůze, běh ani poskok by nebyl esteticky správný. Pérování můžeme zařadit již od první třídy, rozšíříme tím pohyblivost kloubů a zvládnutí tíhy vlastního těla. Ke kvalitnější průpravě je vhodné aktivity střídat. Pérování na místě, na jedné noze, na obou nohách, z místa aj. Po zvládnutí chůze a pérování může přijít na řadu běh. Stejně jako při chůzi musíme dodržovat jistá pravidla, a to lehké pérování, správné držení těla, sjednocení běhu s hudbou. Poskok bychom měli zařazovat každou vyučovací hodinu. Je důkazem zdravého dítěte. Při nácviu poskoku dáváme pozor na zvedání kolen a propnutí

⁵⁶ LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 200

⁵⁷ KNOPOVÁ, B. *Hudebně pohybová výchova*, 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita Brno, 1993, s. 6. ISBN 80-210-06-36-6

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 20.

nohy, propínání nártu i odrazové nohy. Nezapomínáme na správné držení těla. Nejpodstatnější je odraz, let a dopad. Pohyb však nemusí vykonávat celé tělo, ale také například pouze paže. Procvičování uvolňování paží není důležité pouze pro hudebně pohybovou výchovu, ale také pro hru na hudební nástroj. I nacvičování pohybů paže je zapotřebí měnit a přizpůsobovat situaci. Hudbu ztvárňujeme vsedě, vkleče nebo při stožení. Žáci mohou též na hudbu improvizovat pomocí pohybů paží. Tento pohyb můžeme dále využít při ztvárnění stoupající nebo klesající melodie. K písni samozřejmě také patří taneční kroky. Jednoduché tance můžeme nacvičovat již v mateřské škole a v první třídě na ně plynule navázat. Při nácvičování jednoduchých kroků kombinujeme jak chůzi, tak i běh a poskok. Mezi druhy pohybové výchovy řadíme i hru na tělo, tj. tleskání, dupání, pleskání či luskání. Pohybové ztvárnění písni využíváme (stejně jako např. Orffovy nástroje) v době, kdy již máme písni nacvičenou a opakujeme ji. Vhodné je využití jednoduchého, lehce zapamatovatelného pohybu. I písni volíme krátké a jednoduché, aby pro děti nebylo obtížné propojit hudbu s pohybem. Volíme takové písni, které mají výrazný rytmus, ne každá je vhodná k pohybovému ztvárnění.⁵⁹

Nástrojové dovednosti

Doprovod k písni:

Žáci se na prvním stupni základní školy naučí velké množství písni. K tomu, aby si všechny písni zapamatovali do dalších let, je zapotřebí písni v určitých intervalech opakovat. Z toho se však může stát rutina, která děti za ne po kratší delší době unavovat. Proto je důležité opakování písni zpestřit. Jednou z možností, jak písni k tomu okráslit, je přidat ke známé písni hudební doprovod, který si děti vytváří samy. Nejrozšířenější formou doprovodu písni pro děti na 1. stupni ZŠ je využití Orffových hudebních nástrojů. Ty slouží nejen jako vhodná akustická kulisa, ale rozvíjí dětskou představitost i rytmické dovednosti. Další hudební nástroje, které se ve školní praxi využívají, jsou klavír a housle v doprovodu učitele, a flétna, na kterou mohou hrát i žáci.

Carl Orff, významný rakouský skladatel a pedagog, je autorem tzv. instrumentálních hudebních nástrojů. Rozdělujeme je na rytmické (bicí) a melodické. Tyto hudební nástroje

⁵⁹ Viskupová, *Hudba a pohyb*. 1. vyd. Praha : Supraphon, 176 s. str. 28

jsou vhodné pro rozvíjení hudebního citu pro všechny děti, nejen pro ty hudebně nadané.

Hudební nástroje neslouží pouze pro samotný doprovod písni, ale zároveň nám umožňují udávat přesnou tónovou výšku a kontrolovat ji, podporuje intonaci a je oporou pro imitaci, dále slouží k předehrávání hudby k poslechu, ať už hlasový orgán učitele a ulehčí práci učitelce a intonační práci a v neposlední řadě umožní ujet hru doprovodu.

Významnou roli zde hraje motivace.

Orffovy hudební nástroje⁶⁰

Bicí:

nástroj	popis
bubínek	oboustranně potažen kůží, zvuk způsobuje úder paliček
chřestítko	dutá nádoba, která je naplněna pískem, rýží, kamínky
hrací hůlky	znělé dřevo či bambus, zvuk vyluzuje úder jedné hůlky o druhou
kastaněty	nejčastěji vyrobeny ze dřeva s provlečenou šňůrkou, zvuk se vytváří úderem o sebe
činelky	nejčastěji výroba z bronzu, zvuk tvořen úderem paličky
prstové činelky	nejčastěji vyrobeno z bronzu, zvuk se utváří úderem jedné činelky o druhou
triangl	vyroben z kovu, zvuk tvořen pomocí tyčinky
tamburina	druh bubínku, u kterého je dřevěný rám napjatá kůže, zvuk vytvářejí rolničky
malé tympány	malé kotle, zvuk tvořen paličkami

Melodické:

nástroj	popis
metalofon	ozvučná skříňka s kovovými destičkami (hlubší poloha), zvuk vzniká úderem paličky
zvonkohra	ozvučná skříňka s kovovými destičkami, zvuk vzniká úderem paličky
xylofon	ozvučná skříňka s dřevěnými destičkami, zvuk vzniká úderem paličky

V dnešní době je na trhu velké množství hudebních pomůcek, které nám umožní ujet kreativní práci s doprovodem písni. Jednou z těchto pomůcek je také *boomwhackers*. Tyto duté umělohmotné trubice mají tónový rozsah od c po g₂. Trubice se rozeznávají úderem o jiný pomůckou a lidské tělo. Viz příloha.

⁶⁰ LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972. s. 97-99.

Musíme vést v patrnosti, že při samotné práci s hudebními nástroji je zapotřebí dodržovat jisté zásady, které jsou níže uvedené.

Každý hudební nástroj má své charakteristické vlastnosti, proto musíme u každého jednotlivě dbát na jeho správném držení. Při nácvičku doprovodu hledíme na to, aby nácviček prováděla celá třída. Doprovod procvičujeme při samotném zpěvu písni či střídáme hudební doprovod se zpěvem. Pokud do doprovodu zapojíme melodické nástroje, vyjmeme z něj kameny, které nejsou k nácvičku zapotřebí. Vždy zapojíme do výsledného celku všechny děti. I samotná improvizace je možná, ale nesmí ztrácet řád a pravidla. K dané písni musíme zvolit i vhodný doprovod. Například k mírně pomalé písni ne zvolíme bubny a dřívka, které nám evokují píseň pochodovou. Doprovod nacvičujeme vždy, když již žáci mají píseň po pěvecké stránce osvojenou. Musíme mít však na paměti, že hudební nástroje tvoří pouze doprovod písni, proto by vždy větší důraz měl být na *samotné písni*.⁶¹

Poslechové dovednosti

Další dovednost, kterou je zapotřebí rozvíjet, je poslechová dovednost. Učitel by měl volit hudbu z široké škály, která musí být zároveň přiměřená k danému věku dítěte.

Především se to týká její délky, obsahu a charakteru. Fr. Lýsek upozorňuje na to,

že: „Hlavním úkolem poslechu v nejnižších ročnících je vzbuzení zájmu o hudbu, navázání pevných kontaktů a získání trvalého vztahu k hudbě.“⁶² Proto především v nižších ročnících základní školy volíme prosté vokální skladby.

Pedagogika dává v dnešní době dostatečný prostor pro vlastní výběr skladeb, které zvolí k poslechu. Ovšem to učitele zavazuje k tomu, aby hudbu volil zodpovědně. K tomu mu dopomáhají níže uvedená hlediska.

⁶¹ PECHÁČEK, S., VÁŇOVÁ, H. A KOLEKTIV. *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. 2.vyd. Praha : Karolinum, 2006, s. 197-199 ISBN 80-246-0365-9.

⁶² LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 177.

1. Prvním hlediskem, kterým se budeme zabývat, je *umělecká hodnota hudebního díla*. Ta by se měla posuzovat podle toho, jak dílo vyjadřuje vnitřní pocity skladatele, jak pravdivě odráží společenské a přírodní jevy a v neposlední řadě, jaké byly využity hudebně výrazové prostředky a hudební formy.
2. Vhodnost obsahu díla, která odpovídá možnostem vnímání a prožívání žáků.
3. Výběr začínáme skladbami, které jsou pro žáky přístupnější – tedy písněmi a vokálními skladbami. Následují jednoduché skladby instrumentální.
4. Čtvrtým, a zároveň posledním, hlediskem je pestrost výběru. Díla vybíráme z více hudebních žánrů, především těch, které jsou pro děti blízké. Do tohoto výběru zahrneme především lidové a umělé písně, které jsou stěžejní pro naši diplomovou práci, dále pak jednoduché instrumentální, programní skladby (náměty pohádkové a přírodní), operní árie a skladby, které nám napomáhají k určování charakteristického výrazu, barvy tónu hudebních nástrojů a hlasů.

Postup při poslechu:

Stejně jako při nácviu písně začínáme představením skladby, které je důležité pro vzbuzení zájmu o dané dílo. V tomto úvodu může zaznít i informace o skladateli či obsah díla. Je vhodné upozornit na strukturu díla a na samotnou interpretaci. Nyní můžeme již skladbu přehrát. Skladba se přehrává v celku. Někdy se může stát, že pozornost dětí se vytrácí. Tomu můžeme předcházet zadáním úkolu před samotným poslechem. Vzápětí přichází rozhovor o díle. Tato část bývá obtížná, učitel při ní zjišťuje, do jaké míry děti skladbu vnímaly. Otázky mohou směřovat k obsahu skladby, k ději a námětu, který skladatel využil k vyjádření obsahu, dále se mohou týkat samotného skladatele, hudebního žánru, jak byla skladba interpretována, otázky týkající se hudebně výrazových prostředků. Po rozhovoru o díle přichází na řadu opět přehrání. Skladbu je nutné nechat zaznít i několikrát, aby se tím posílil citový vztah k hudbě.

Hudbu můžeme předvádět zpěvem učitele či u jednodušších skladeb i zpěvem žáka, hrou na hudební nástroj, reprodukcí hudby přes CD přehrávače, prostřednictvím televize, výchovných koncertů a besed.⁶³

V dnešní době se využívá i interaktivní tabule, která umožňuje poslech a vizuální vnímání zároveň.

Hudebně tvořivé dovednosti

Tvořivá dovednost má významnou roli v obohacování našeho života. Přináší trvalejší uspokojení než pasivní učení, nebo zábava. Tvořivá aktivita má u dětí spojitost se samotnou hrou. U umělecké tvořivosti musíme však děti do jisté míry usměrňovat. Tzn., že je zapotřebí žáky naučit alespoň základy uměleckého řemesla a základní zákonitosti umělecké tvorby. Snažíme se děti vést k rozvoji uměleckého vkusu, k objevování nových výrazových prostředků. Dětská tvorba je zajímavá tím, že vytváří podobné prvky, které se vyskytují v hudbě lidové.⁶⁴ Hana Váňová definuje dětskou hudební tvořivost jako „*elementární, samostatnou hudební činnost, která na základě výběru a kombinace jednotlivých hudebních představ vytváří relativně novou a objektivně vyjádřenou hudební kvalitu*“.⁶⁵

Kvalitnímu tvoření napomůže také vhodné prostředí, ve kterém se pracuje. Pokud se žáci nacházejí v nepodnětném či stresovém prostředí, působí to negativně na jejich tvořivost. Je zapotřebí, aby učitel vytvářel pro žáky motivující prostředí.⁶⁶

Jednou z variant, jak pracovat s dětskou tvořivostí, je vytvoření jednoduchých melodií na známou říkanku. Tyto začátky jsou pro děti obtížné, ale s postupem věku je toto vytváření stále hodnotnější. Libuše Kurková ve své publikaci poukazuje na velice zajímavou věc, a to, že i přesto, že jsou děti v dnešní době obklopeny moderní hudbou, děti při svých elementárních výtvorech stále využívají ty samé prvky lidové hudby, jako využívaly děti

⁶³ Srov. tamtéž, s. 177 – 183.

⁶⁴ KURKOKOVÁ, L. *Dětská tvořivost*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 9.

⁶⁵ VÁŇOVÁ, H. *Hudební tvořivost žákům mladšího školního věku*. 1. vyd. Praha : Supraphon, 1989, 200 s. 50.

⁶⁶ SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. 1.vyd. Praha : Supraphon, 1989, s. 138-139 ISBN 80-7058-073-9.

v dřívějších dobách.⁶⁷ Tvořivost můžeme ovšem využít i v dalších oblastech hudební výchovy. Pomáhá rozvíjet rytmické, pohybové, nástrojové, ale i další hudební dovednosti.

Text písně

Text, melodie i rytmus písně jsou navzájem propojené. Znamená to, že text by měl odpovídat dané melodii a rytmu a naopak. Jako příklad uvedeme ukolébavku. Ta má houpavou melodii a jednoduchý rytmus v pomalém tempu. Text písní má uklidňující charakter.⁶⁸

Text pomáhá k pochopení obsahu dané písně, využíváme jej k motivaci. Lidové písně obsahují slova o lásce, o práci, o starostech denního života. Podle toho také rozdělujeme písně podle témat např.: milostné, řemeslnické, společenské, žertovné, vojenské.⁶⁹ I umělé písně zastávají na základních školách své místo. Stejně jako u písní lidových, mají i tyto písně nejrozličnější náměty. Mezi nejznámější autory, kteří přispěli k tvorbě písní pro děti, patří Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř, Jiří Suchý a Jiří Šlitr, Ondřej Suchý, Pavel Jurkovič, Alena Tichá a Zdeněk Šimanovský aj.

Nemusíme se ovšem omezovat pouze na výběr českých písní. V dnešní době se velký důraz klade i na cizí jazyky, proto je vhodné zařadit do hudební výchovy i písně zpívané v cizím jazyce.⁷⁰

Hledisko ročních období:

Dalším kritériem pro výběr písně na 1. stupni základní školy je roční období. Toto hledisko úzce souvisí i s motivací žáků k nácviu dané písně. Předpokladem kvalitního výběru písně pro jednotlivé období je také samozřejmě učitelův široký a bohatý repertoár písní, které učitelé ve své pedagogické praxi shromažďují. Je zjevné, že i při tomto kritériu výběru písně musí učitel dbát na kvalitu a obtížnost písně.

⁶⁷ KURKOVÁ, L. *Dětská tvořivost*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 23-25

⁶⁸ Příklady písní: Spi, miláčku, spi, Dobrú noc, má milá, Černé oči, jděte spát, Halí, belí, Hajej, můj andílku apod.

⁶⁹ KRČEK, J. *Špalíček lidových písní*. 1. vyd. Praha : Albatros, 2008, s. 7. ISBN 978-80-00-021-76-8.

⁷⁰ Soubor cizích, ale i českých písní nashromáždil Zdeněk Petrželka ve svém zpěvníku *Veselé písničky*.

K jednotlivým písním uvedl hry, vhodné pro rozvíjení daných dovedností. Zpěvník je určen pro děti od pěti do devíti let.

Jako inspiraci pro výběr písní můžeme uvést zpěvník *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími* od Aleny Tiché a Mileny Rakové, nebo zpěvník Jiřiny Rákosníkové (*Hrajeme si u maminky*), kde mj. nalezneme píseň *Měsíce* od Pavla Jurkoviče a Václava Čtvrtka.

Dvojhlasý a vícehlasý zpěv

Vícehlasý zpěv slouží k obohacení zpěvu a hudební výchovy. Prostřednictvím vícehlasého zpěvu se rozvíjí tonální a harmonické cítění i smysl pro rytmus. Pokud chceme s dětmi začít nacvičovat dvojhlas, musí děti nejprve umět intonačně správně ovládat jednohlas. S nácvičkem dvojhlasu začínáme ve třetí třídě, ale s dvojhlasými cvičeními můžeme začít již ve druhé třídě. Vícehlas rozlišujeme na homofonní a polyfonní.

Jedním ze základních a nejjednodušších dvojhlasů je tzv. *prodleva*. Zatímco jeden hlas zpívá melodii, další hlas drží dlouhý tón. Dalším dvojhlasem, který se řadí mezi jednodušší, je paralelní tercie. První a druhý hlas začíná v *unisonu*, první hlas následně pokračuje o tercii výš.⁷¹

Kánon je další způsob dvojhlasu i vícehlasu, který se řadí mezi polyfonní vícehlasy. Kánon je na základní škole velice důležitý, jelikož vede děti k pochopení polyfonie. Dříve než se dostaneme k nácvičce kánonu, je důležité, aby žáci zvládali zazpívat píseň intonačně i rytmicky správně. Při nácvičce kánonu se dětem plete prolínání textu u jednotlivých hlasů, proto můžeme zvolit pouze jednu slabiku (mo, no) a text prozatím vynechat.⁷²

Při nácvičce dvojhlasu postupujeme obdobně jako u jednohlasé písně. Tzn., že použijeme motivaci, přednes písně, rozhovor o písni, interpretačních zásah a nakonec vlastní nácvičce imitací, vokální intonací, nebo kombinací těchto metod. Rozdělíme děti do dvou skupin, které jsou pěvecky vyrovnané. To znamená, že v každé skupině se nacházejí žáci

⁷¹ Příklady písní: : Kdes, holubičko, lítala, Ach synku, synku, Ej padá, padá, rosenku, Jetelíčku náš, Na rozlúčení, Okolo Třeboně, Široký, hluboký, Ten chlumecký zámek.

⁷² Písně vhodné ke zpěvu kánonu: Až já pojedu přes ten les, Bratře Kubo, Červená se, line záře, Dú valaši dú, Bejvávalo, bejvávalo.

pěvecky zdatní i žáci, kteří jsou pěvecky slabší. Nejdříve si žáci nacvičí první hlas, následně druhý hlas. Dohromady secvičujeme dvojhlas po frázích. Pokud se jeden z hlasů ztrácí (většinou se jedná o druhý hlas, který je méně zafixovaný), můžeme žákům pomoci nástrojovým doprovodem nebo zpěvem učitelky. To pomůže udržet se ve svém hlasu. Pokud budeme píseň nacvičovat ve trojhlas, nesmíme zapomenout procvičit kombinaci všech tří hlasů po dvojhlasích. Např. 1. a 3. hlas, 2. a 3. hlas, 1. a 2. hlas.⁷³ Ovšem jednotlivé kombinace záleží na daném materiálu písně i na samotném učiteli.

⁷³ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy*. 2.vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 216-220.

Praktická část

Předmět výzkumu, cíle a hypotézy

Předmět – výběr písní, které jsou vhodné k rozvoji jednotlivých hudebních dovedností

Dotazníky – cíle a hypotézy

otázka	cíl	hypotéza
2. Kolik písní obvykle naučíte za jeden rok?	Upřesnit si, kolik učitelé na prvním stupni naučí písní.	Učitelé naučí přibližně 1-2 písničky za měsíc, tudíž 10-20 písní za školní rok.
3. Považujete toto číslo za optimální?	Informovat se, zda jsou učitelé s počtem písní spokojeni.	Učitelé jsou spokojeni se svým počtem naučených písní
4. Kolik písní z toho umí děti zpaměti?	Zjistit, zda učitelé učí písně zpaměti.	Většinu písní děti zvládají zpaměti.
5. Uveďte prosím příklady písní, ve kterých se vyskytují obtížná místa z hlediska hlasového, rytmického, intonačního.	Zjistit, zda učitelé na prvním stupni vnímají jednotlivé písně dle daných kritérií.	U obtížných míst z hlediska hlasového uvedou učitelé místa, která souvisí s artikulací a správným dechem.
6. Používáte k nácvičení písní převážně metodu imitační, intonační nebo kombinaci obou těchto metod?	Zjistit, která metoda na základních školách převažuje.	Učitelé využívají k nácvičení písně spíše metodu imitační. Ať již z časového důvodu či z nejisté interpretace intonační metody či z jiného důvodu.
7. Jaké používáte v HV zpěvníky a učebnice?	Informovat se, z kterých zpěvníků a učebnic učitelé písně čerpají.	Učitelé využívají známé zpěvníky (Já písnička) a učebnice, které jim poskytne škola.
8. Používáte někdy Orffovy nástroje? Uveďte příklady písní.	Zjistit, zda mají učitelé možnost využívat ve škole Orffovy nástroje a zda je ve výuce používají.	Učitelé využívají Orffovy nástroje vhodným způsobem.
9. Využíváte hudebně pohybovou činnost? Které písně k ní využíváte?	Zjistit, zda učitelé v HV neopomíjejí hudebně pohybovou činnost, a zda k tomu využívají vhodné písně.	Učitelé dokáží vybrat vhodné písně pro uskutečnění hudebně pohybové činnosti.
10. Uveďte příklady písní, které podle Vašich zkušeností děti zpívají nejraději.	Informovat se o tom, které písně žáci na prvním stupni základní školy rádi zpívají.	Mezi nejoblíbenější písně žáků patří umělé písně, písně z pohádek a dětských filmů a lidové písně, které se dají doprovodit pohybem či Orffovými nástroji.

Metodika výzkumu a jeho organizace

Výzkumné metody

- Výzkum probíhal prostřednictvím dotazníků

Výzkumný vzorek

- dotazníky byly určeny pro učitele, kteří učí na 1. stupni základních škol předmět hudební výchova
- výzkum probíhal v Praze a ve středočeském kraji

Etapy výzkumu

- I. Vybrání základních škol a rozeslání dotazníků

V září 2013 jsem dodala dotazníky do škol dvěma způsoby. Prvním z nich bylo rozeslání dotazníků prostřednictvím internetu po předešlé domluvě s řediteli škol, druhým způsobem bylo osobní předání dotazníků jednotlivým učitelkám. Tento způsob dodání jsem preferovala ve škole, ve které vyučuji a ve školách, které jsou v blízkém okolí.

- II. Navrácení dotazníků

Dotazníky se vracely prostřednictvím internetu nebo jsem si je vyzvedla po osobní domluvě. Vzhledem k tomu, že dotazník nebyl časově příliš náročný a otázky byly formulovány tak, že jim učitelé rozuměli, stávalo se v některých případech, že jsem si dotazník odnesla ještě ve stejný den, kdy jsem ho do školy přinesla.

Interpretace výsledků výzkumu

Výsledky byly zpracovány pro lepší přehlednost do tabulek.

2. otázka

Kolik písní obvykle naučíte za 1 rok?

5-10	14x
11-20	13x
21-30	7x
31 a více	2x

3. otázka

Považujete toto číslo za optimální?

	5-10	11-20	21-30	31 a více
Ano	9x	13x	6x	2x
Ne	2x	0x	0x	0x
Nevím	3x	0x	1x	0x

4. otázka

Kolik písní z toho umí děti zpaměti?

5-10	5 z 10 (3x)	4 (3x)	5 (1x)	6 (3x)	7 (1x)	Všechny (2x)
11-20	5 (1x)	10 (1x)	15 (1x)	Všechny (12x)		
21-30	Všechny (6x)					
31 a více	Dle šikovnosti (1x)	20 (1x)				

5. otázka

Uveďte prosím příklady písní, ve kterých se vyskytují obtížná místa z hlediska:

Hlasového hlediska

1.ročník	Nejčastější: Vyletěla holubička, Kočka leze dírou Jaro, léto, podzim, zima, Za tou naší stodoličkou,
2.ročník	Nejčastější: Vyletěla holubička, Krávy, krávy, Kočka leze dírou
3.ročník	Vyletěla holubička, Dva mrazíci, Okolo Frýdku, Sil jsem proso, Chovejte mě, má matičko
4.ročník	Nejčastější: Vyletěla holubička, Sluníčko vychází za hory, Muzikanti, co děláte, Poděbradská brána
5.ročník	Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku, Tráva neroste
Uvedeno více tříd	Já husárek malý, Happy Birthday to You, Koulelo se, koulelo, Tichá noc, Vyletěla holubička, Nesem vám noviny

Rytmického hlediska

1.ročník	Adámku náš, Pět minut do Afriky, Marjánko, Marjánko, Já do lesa nepojedu, Bejvávalo, Tam za mlýnem na rybníce, Masožravá kytka, Hymna, Na tom pražském mostě, Bude zima, bude mráz
2.ročník	Kytka masožravá, Bratři a sestřičky, Ach není tu, není, Na tom pražském mostě, Vyletěla holubička
3.ročník	Vesnická romance, Hymna, Sedlák, sedlák
4.ročník	Ach, není tu, není, Tři čuníci, Jede Kudrna, Já do lesa nepojedu, Ještě dnes
5.ročník	Žádnýj neví co sou Domažlice, Anděl
Uvedeno více tříd	Marjánko, Marjánko, Malé kotě, Vadí, nevadí, Na rozlúčení, Hymna, Zelenej se jedličko

Intonačního hlediska

1.ročník	Nejčastější: Čížečku, čížečku, Pásli ovce Valaši, Neviděli jste tu mé panenky, Chovejte mě, má matičko
2.ročník	Nejčastější: Chválím tě, Země má, Bude zima, bude mráz, Kudy, kudy cestička
3.ročník	Nejčastější: Kudy, kudy cestička, Notám diví se náš klouček, Hymna, Byla cesta, Chovejte mě, má matičko
4.ročník	Ej, lásko, lásko, Kudy, kudy, kudy cestička, Čížečku, čížečku, Išla Marina, Koulelo se, koulelo, Černé oči, jděte spát
5.ročník	Sedlák, sedlák, Muzikanti, co děláte
Uvedeno více tříd	Sluníčko, Hymna, Piju já, Až já pojedu přes ten les, moravské koledy, Pospěšte si, ptáčátka, Čížečku, čížečku

6.otázka

Používáte k nácviку písni převážně metodu imitační, intonační nebo kombinaci obou těchto metod?

Imitační	13x
Intonační	6x
Kombinaci obou	15x
Nevím	1x

7. otázka

a) Jaké používáte v HV zpěvníky a učebnice?

18x	Já písnička	2x	Kulhánková
16x	Lišková, Hurník, SPN	2x	Jenčková
14x	Jaglová, Nová škola	1x	Budík
8x	Svěrák, Uhlíř	1x	Šimanovský
4x	Zpěvník Houška	1x	Kofroň
3x	Inspirace z internetu	1x	Kryl, Suchý
3x	Písničky z pohádek a filmů	2x	Žádné

b) uveďte příklady dalších zpěvníků a učebnic, které znáte.

16x	Já písnička	1x	Zpěvy vánoční Evropy
7x	Uhlíř, Svěrák	1x	Dagmar Lisá
4x	SPN	1x	Národ v písni
4x	Písničky z pohádek a filmů	1x	Hodina zpěvu
2x	Suchý, Šlitr	1x	Nohavica
2x	Zpívánky	1x	Alter
2x	Trampské	1x	Sto českých písniček
2x	Pějme píseň dokola	1x	Kriglová, Děti, písnička letí
1x	Kulhánková	1x	Tichá, Učíme děti zpívat
1x	Tichá, Šimanovský	1x	Hrajeme si z písničkou
1x	Folkové	1x	Daniel
1x	Jaglová, Nová škola	1x	My pozor dáme a posloucháme
1x	Svoboda, Duchovní kánony	1x	Svoboda, Světské kánony

8. otázka

Používáte někdy Orffovy nástroje? Uveďte příklady písní.

Čížečku, Čížečku, Zelenej se jedličko (2), Já do lesa nepojedu, Skákal pes, Kdybys měla má panenka, Okolo Hradce, Běží štěně potřeštěně, Pane Bože náš, Jaro, léto, podzim, zima, Ovčáci, čtveráci (2), Okolo Frýdku, Komáři se ženili, Pod naším okýnkem, Muzikantská rodina, Dej Bůh štěstí, Jak jsi krásné neviňátko, Fanfrnoch, Byly čtyři koledníci, Rozpočítadlo, Ten chlumecký zámek, Tluče bubeníček (2), Holka modrooká (2), Sněží, sněží, Tráva neroste, Pletla v kytku, Bubeníci, Kdyby byl Bavorov, Išla Marina, Jede Kudrna, A já su synek z Polanky, Na to bošileckým mostku, Sedí liška pod dubem, Cib, cib cibulenka, Koledy (3), Hrátky s různými říkadly (podle Orffa), Skákal pes, Pec nám spadla, Cib, cib cibulenka, Sněhulák, Já do lesa nepojedu, Jede, jede poštovský panáček, Holka modrooká

9. otázka

Využíváte hudebně pohybovou činnost? Které písně k ní používáte?

Zelenej se jedličko, Čížečku, čížečku, Avignonský most (3), Písně z pohádek, Lidovky, Měla babka čtyři jabka (2), Šly panenky silnicí, Čí je děvča, Vzal si mrak černý frak, Kalamajka, Maličká su, Já mám koně (2), Když jsem jel do Prahy, Petrklíč, Mráz, Tři slípky, Tři čuníci, Běžela liška po ledu, Při Vánoci dlouhé noce, Zimní čarování, Okolo Frýdku, Proč, žabička zelená, Zlatá brána (1), Za tou naší stodoličkou, Na tom bošileckým mostku, Jede, jede, poštovský panáček, Beskyde, Beskyde, Přijdi jaro k nám, Pilky, Tancuj, tancuj, Okoř, Tři čuníci, Dělání, Já do lesa nepojedu, Šel zahradník do zahrady, Svatá Doroto, Labada, Tři tamboři, Čtyři koně jdou, Kdyby byl Bavorov, Jedna, dvě, Honza jde, Kolo, kolo mlýnský, Marjánko, Marjánko, Cib, cib, cibulenka, Když jsem já sloužil, Na tý louce zelený, Slunce za hory, Červený šátečku, Měsíce (Rákosníková), Na tý louce zelený, Kolo, kolo mlýnský, Tancuj, tancuj, Pletla kytku z rozmarýnu, Hlava, ramena, Měla babka čtyři jabka Na tý louce zelený

10. otázka

Uveďte příklady písní, které podle vašich zkušeností děti zpívají nejraději.

1.ročník	Nejčastější: Když jsem já sloužil to první léto, písničky z pohádek a dětských filmů, o zvířatech, Večerníček, Včelí medvídci, Princezna ze mlýna, Za tou naší stodoličkou, Holka modrooká, Komáři se ženili, Svěrák, Uhlíř, Když radosti, není dosti, Strejček Donald, Klouzky, Na tom pražským mostě, Okolo Frýdku, Kdyby byl Bavorov, Buráky, Okoř, Tři citronky, Bedna od whisky, Marnivá sestřenice, Když jde malý bobr spát, Není nutno
2.ročník	Nejčastější: písničky z pohádek a dětských filmů, Uhlíř, Svěrák, cizojazyčné, Dělání, Statistika, Hajný je lesa pán, Není nutno, Beskyde, Beskyde
3.ročník	Nejčastější: Písničky z pohádek a dětských filmů, Uhlíř, Svěrák , Album Tři čuníci(Nohavica), Holka modrooká, Ach synku
4.ročník	Nejčastější: písničky z pohádek a filmů, Uhlíř, Svěrák, Beskyde, Beskyde, Sněhulák, Holka modrooká, Není nutno, Trpasličí svatba, Dělání, Statistika, Hlupáku, najdu tě, Nohavica, Chodíme, chodíme
5.ročník	Nejčastější: Písničky z pohádek a dětských filmů, Bejvávalo Na tom bošileckým mostku, Kdyby byl Bavorov, Žádnýj neví co sou Domažlice, Rodné údolí, Chajda malá, Severní vítr, Trpasličí svatba, Babička Mary, Bedna od Whisky, Stará archa, Marnivá sestřenice, Honky tonky, Holky z naší školky, S tebou mě baví svět, Slavíci z Madridu, Chlupatý kaktus , Beskyde, Beskyde, Okoř, Tři čuníci, Saxana, Jožin z bažin
Uvedeno více tříd	Hlava, ramena (i v anglickém jazyce), Když sluníčko zazáří, Koulelo, se koulelo, Ej padá, padá rosička, Masožravá kytka, Když jsem já sloužil, Malé kotě, spalo v botě, Grónská písnička, Máš má ovečko, Okoř, Buráky, Strč prst skrz krk, Pasu, pasu písničky (Patrasová), Já s písničkou jdu jako ptáček, Eskymácká, Usnul vrabec za komínem, Prší, prší, Štědrej večer nastal Hej mistře, Buchet je spousta, Tři citronky, Když se zamiluje kůň, Muzikantská rodina, Masožravá kytka a cvrček, Fly, Vandrovala blecha, Komáři se ženili, Dobrou noc, Petrklíč, Voláme jaro, Fanfrnoch, Mráz, Tři slípky, Indiánská ukolébavka, Proměny, Bláznova ukolébavka, Holubí dům, Hlavně, že jsme na vzduchu

Verifikace hypotéz a závěry výzkumu

Vzhledem k tomu, že výzkumný vzorek se uskutečňoval v menším měřítku, nemůžeme výsledky generalizovat na všechny základní školy České republiky. Hypotézy,

kteře byly uváděny k jednotlivým otázkám pro učitele, se do větší míry shodují s výsledky zjištěné z dotazníků. Otázka č. 2 vypovídá o širším počtu naučených písní za jeden rok, než je uvedeno v hypotéze. U otázky č. 4. nelze přesně ověřit, zda žáci umí všechny písně z paměti, otázka tuto možnost blíže nespécifikovala. Otázky č. 5, 7, 8, 9 a 10 se shodují s hypotézou, mají však také zjišťovací charakter, a to, jaké písně učitelé k daným dovednostem využívají.

Závěr výzkumu

Učitelé na prvním stupni základních škol vhodně vybírají písně, které rozvíjejí jednotlivé hudební dovednosti. Z výzkumu jasně vyplývá, že učitelé využívají v hodinách hudební výchovy hudebně pohybovou činnost a Orffovy nástroje, též k nim vybírají vhodné písně. Učitelé neopomíjejí vybírat písně, které rozvíjejí hlasové, rytmické a intonační dovednosti.

Hypotéza, zda jsou učitelé s počtem písní, které naučí za jeden rok spokojeni, je platná. Pro motivaci učitelů je vhodné, aby sami s počtem naučených písní byli spokojeni.

Hypotéza, které učebnice hudební výchovy učitelé využívají, je platná. Většina učitelů využívá učebnice, které jsou ve škole k dispozici. Někteří učitelé uvedli též zpěvníky méně známé, ovšem tento počet je zanedbatelný. Někteří učitelé se inspiřují výběrem písní také na internetu.

Hypotéza, které písně jsou u dětí nejoblíbenější, je platná. Podle učitelů žáci nejraději zpívají písně z dětských filmů a pohádek, umělé, ale také lidové písně, které se dají zdařile doprovázet pohybem či hudebními nástroji. Výběr písní ovšem záleží na věku dítěte.

Srovnání učebnic

V praktické části se dále budeme věnovat písním, které rozvíjejí jednotlivé hudební dovednosti. Především se zaměříme na pěvecké, intonační, rytmické, hudebně pohybové a instrumentální dovednosti. K výběru těchto písní nám dopomohou dvě řady učebnic. Z výsledků výzkumu, které jsem prováděla prostřednictvím dotazníků, jsem zjistila, že nejčastěji se na základních školách využívají tyto řady učebnic:

- Lišková, M., Hurník, L. Hudební výchova pro 2. ročník ZŠ, SPN, ISBN 80 – 7235 – 312 – 8.

- Lišková, M., Hurník, L. Hudební výchova pro 3. ročník ZŠ, SPN, ISBN 978-80-7235-354-5.
- Lišková, M., Hurník, L. Hudební výchova pro 4. ročník ZŠ, SPN, ISBN 80-7235-322-5.
- Lišková, M. Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ, SPN, ISBN 80-7235-295-4.
- Jaglová, J. Hudební výchova pro 2. ročník ZŠ, Nová škola, ISBN 80-85607-66-2.
- Jaglová, J. Hudební výchova pro 3. ročník ZŠ, Nová škola, ISBN 978-80-7289-140-5.
- Jaglová, J. Hudební výchova pro 4. ročník ZŠ, Nová škola, ISBN 978-80-7289-329-4.
- Jaglová, J. Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ, Nová škola, ISBN 978-80-7289-128-3.

Vzhledem k tomu, že nakladatelství Nová škola vydalo k první třídám pouze metodiku a pracovní listy, nikoliv učebnici, bude porovnávání a vyhledávání písní probíhat až od 2. ročníku.

Pěvecké dovednosti

Nasazení tónu

Pro měkké nasazení tónu využíváme vhodnou slabiku, popř. vhodnou souhlásku, např. „m“, „n“, „j“. Výběr vhodných písniček: *Jede, jede poštovský panáček, Bude zima, bude mráz, Je-li pak to pravda, Maličká su, Na tý louce zelený.*⁷⁴

Srovnání učebnic Nová škola x SPN

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola	SPN
Já jsem kováříček	Masožravá kytka a cvrček
Měla jsem milého sokolíka	Na tý louce zelený
Nesem vám noviny	Mravenci
Jak jsi krásné, neviňátko	Maličká su
Já malý přicházím	Já jsem kováříček
Marjánko, Marjánko	Já mám koně
Běžel tudy zajíček	Pějme píseň dokola
Běžela ovečka	Já do lesa nepojedu
Jetelíčku náš	Jemine, domine
Na tý louce zelený	Jede, jede poštovský panáček
Mám já lůčku	Já mám koně

⁷⁴ Tichá Alena ó U íme d ti zpívat

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola	SPN
Beskyde, Beskyde	Notám diví se náš klouček
Ještě ty koníčky	Beskyde, Beskyde
Masopust držíme	Nesem vám noviny
Není nutno	Na tý louce zelený
Bejvávalo, bejvávalo	Modrají se pomněněčky
Mravenci	Běží liška k Táboru
Na tý louce zelený	Sousedská (Na našem dvoře)

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola	SPN
Beskyde, Beskyde	My pluly dál a dál
Na našem dvoře	Jsou mlýnáři
Marjánko, Marjánko	Jede Kudrna
Náchodský zámeček	Já do lesa nepojedu

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola	SPN
Muzikanti, co děláte	Na tom bošileckým mostku
Nechod' tam	Já bych rád k Betlému
Měla jsem holoubka	Na rozloučení
Jaro dělá pokusy	Masopust
Stará archa	Jedeme za sluncem

Pěvecká artikulace

V teoretické části na (strana 14) jsou uvedena obtížná místa z hlediska artikulace podle Jiřího Koláře a Ivany Štíbrové. Zde vybíráme některé z těchto problematických míst a uvádíme písně, ve kterých jsou obsažena. Na začátku jsou vysvětlivky k jednotlivým hlediskům:

1. dělení hlásek při zpěvu je odlišné od českého pravopisu. Příklad (vlaš – to – vič – ka x vla – što – vi – čka)
2. zřetelné oddělení dvou stejných hlásek na rozhraní slov. Příklad (tak kvete, do oka), dvou různých samohlásek (já už) nebo souhlásky a samohlásky (Vitoušek orá).

3. ve složených slovech zůstává výslovnost zdvojená. Příklad (oddat)

4. ve slovech jsme, jste, vynecháváme „j“. Příklad (sme, ste)

U daných písni jsou uvedeny i takty, ve kterých se obtížná artikulace nachází. Následně jsou písni zařazeny do tabulek pro snadnější orientaci.

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

1.

Dybych já věděla – 4. takt – (ko – níč – ky x ko – ní – čky)

2.

Škubejte, kravičky – 3. takt – na úhoře

Lítala si laštověnka – 5. takt – až se ona

Černé oči – 1. a 4. takt – černé oči

3.

Nesem vám noviny – 10. takt - neomylně

1.	2.	3.
Kdybych já věděla	Škubejte kravičky	Nesem Vám noviny
-----	Lítala si laštověnka	-----
-----	Černé oči	-----

SPN

2.

Co to zvoní, co to cinká? – 3. až 4. takt – jako stádo oveček (2. sloka)

Hlava, ramena – 7. takt – očj, uši

Hra na květiny – 2. takt – rostu u lesa

Pějme píseň dokola – 2. – 3. takt, 6. – 7. takt a 15. – 16. takt – dokola, okolo

4.

Pod naším okýnkem – 9. takt – jsou na něm

Housle – 1. takt – jsou to jen

Hej Vánoce, dlouhé noce – 3. takt – jsou tam velké

Já mám koně – 3. takt – to jsou koně

2.	4.
Co to zvoní, co to cinká	Pod naším okýnkem
Hlava, ramena	Housle
Hra na květiny	Hej Vánoce
Pějme píseň dokola	Já mám koně

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola

1.

Vyletěla holubička – 2. takt – (ho – lu – bič – ka x ho – lu – bi – čka)

Ještě ty koníčky – 2. takt – (ko – níč – ky x ko – ní – čky)

2.

Beskyde, Beskyde – 7. takt – černooký

4.

To jsou dudy – 1. takt – to jsou dudy

Proto jsem si kanafasku – 1. a 3. takt – proto jsem si

1.	3.	4.
Vyletěla holubička	Beskyde, Beskyde	To jsou dudy
Ještě ty koníčky	-----	Proto jsem si kanafasku

SPN

1.

Vyletěla holubička – 2. takt – (ho – lu – bič – ka x ho – lu – bi – čka)

Až já pojedu přes ten les – 1. takt – (až já x a ž-já)

2.

Podvečerní písnička – 3. takt – včelku už to

Hopsa, pacholátka – 2. takt – s basou upad (3. sloka)

3.

Beskyde, Beskyde – 7. až 8. takt – černooký bača

1.	2.	3.
Vyletěla holubička	Podvečerní písnička	Beskyde, Beskyde
Až já pojedu přes ten les	Hopsa, pacholátka	-----
-----	-----	-----

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

1.

Na našem dvoře – 10. takt – (rů – žič – ka x rů – ži – čka) a 12. takt (dív – čič – ka x dí- vči – čka)

Chválím tě, Země má – 26. takt – (bár – ko x bá – rko)

Valčíček – 4. takt – (lás – ko x lá – sko)

2.

Široký, hluboký – 7. až 8. takt a 9. až 10. takt – teď mi ji odvedli

Kolik je na světě očí – 1. až 2. takt – kolik je na světě očí

3.

Žežulka – 6. takt – nemíme (2. sloka)

1.	2.	3.
Na našem dvoře	Široký, hluboký	Žežulka
Chválím tě, Země má	Kolik je na světě očí	-----
Valčíček	-----	-----

SPN

1.

Labada – 1. a 5. takt – (tan – čí – me x ta – nčí – me)

Jede, jede poštovský panáček – 10. takt – (ko – níč – ky x ko – ní – čky)

2.

Jede Kudrna – 1. až 2. takt – jede Kudrna okolo Brna

Grónská písnička – 15. takt – a eskyma

4.

Červená, modrá fiala – 2. takt – jsem ji (2. sloka)

1.	2.	4.
Labada	Jede Kudrna	Červená, modrá fiala
Jede, jede poštovský panáček	Grónská písnička	-----

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

1.

Když se zamiluje kůň – 12. takt – (lás – kou x lá – skou)

2.

Jaro dělá pokusy – 13. až 14. takt – než se jaro osmělí

3.

Teče voda, teče – 10. až 12. takt – modrooké

Chytila jsem motýlka – 5. až 6. takt – zůstane se mnou a já s ním

4.

Měla jsem holoubka – 1. až 3. takt – měla jsem holoubka

1.	2.	3.	4.
Když se zamiluje kůň	Jaro dělá pokusy	Teče voda, teče	Měla jsem holoubka
-----	-----	Chytila jsem motýlka	-----

SPN

1.

Loučení, loučení – 5. takt – (těž – ká x tě – žká)

2.

Tráva neroste – 1. až 3. takt – tráva neroste, enen

Proč bychom se netěšili – 11. až 12. takt a 15. až 16. takt – uhlídá, uhlídá

3.

U panského dvora – 9. takt – doorá

Tak jsem tady – 1. takt – ani jsem

1.	2.	3.	4.
Loučení, loučení	Tráva neroste	U panského dvora	Tak jsem tady
-----	Proč bychom se netěšili	-----	-----

Tónový rozsah písně

V jednotlivých tabulkách jsou uvedeny písně s daným tónovým rozsahem.

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

4 tóny	Lítala si laštověnka, Kováři, kováři, Vzhůru bratři, Běžela ovečka, Doliny, doliny
5 tónů	To je zlaté posvícení, Já jsem kováříček, Dybych já věděla, Vyletěl holoubek, Hřej, slunéčko, hřej, Marjánko, Marjánko, Dú, kravičky, dú
6 tónů	Káča našla ptáče, Štěstí zdraví, pokoj svatý, Zimní, Za horami, doubravami, Ach synku, synku, Uvijíme věneček, Jetelíčku náš, Čarodějnice, Chrpa
7 tónů	Škubajte, kravičky, Pásla ovečky, Kdybys měla, má panenka, Měla jsem milého sokolíka, Kalamajka, Za hory, za lesy, Běžel tudy zajíček, Na tý louce zelený, Mach a Šebestová
8 tónů	Černé oči, jděte spát, Dělání, Jak jsi krásné neviňátko, Mám já lúčku
9 tónů	Nesem vám noviny, Já malý přicházím, Krávy, krávy, Když jde malý bobr spát

SPN

4 tóny	Pod naším okýnkem, Rychle, bratři
5 tónů	Masožravá kytka a cvrček, Maličká su, Rybička maličká, Já jsem kováříček, Teče voda, vodička, Ti zlosejnší muzikanti, Šel tudy, Hra na květiny, Vyletěl holoubek, Holka modrooká, Blecha, Hromová, Jedna dvě, Honza jde
6 tónů	Kočka leze dírou, Okolo Frýdku, Co to zvoní, co to cinká, Hlava, ramena, Housle, Mravenci, Šibal Pekař, Slyšte, slyšte, Dej Bůh štěstí, Hej Vánoce, dlouhé noce, Kdysi jeden muž, Pějme píseň dokola, Pět minut v Africe, Žezuličko, kde jsi byla, Jemine, domine, Komáří svatba
7 tónů	Muzikanti, Na tý louce zelený, Kalamajka mik, mik, mik, Dobrú noc, Ty a já, Kuchyňská kapela
8 tónů	Pásli ovce Valaši, Jak jsi krásné neviňátko, Černé oči, jděte spát, Já mám koně, Tancovali vrabci v trávě, Já do lesa nepojedu, Jede, jede poštovský panáček

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola

4 tóny	Rychle, bratři
5 tónů	Dostal jsem koníčka sivovraného, Den přeslavný jest k nám přišel, Ještě ty koníčky, Spi, Janíčku, spi, Proto jsem si kanafasku, Loudavé spřežení, Na tý louce zelený
6 tónů	To jsou dudy, Slunéčko zachází za hory, Tu máš, Vávro, Starej Havlík vymazuje, Poslouchejte, křesťané, Splnilo se Písmo svaté, Zhůru, zhůru, pastuškové, Malíř mráz, Dva mrazíci, Masopust držíme, Drnkačka, Bejvávalo, bývávalo, Až já pojedu přes ten les, Louka široká
7 tónů	Pekla vdolky, Či je, či je děvče, Kačena divoká, Není nutno, Dobrú noc, má milá, A já su synek z Polanky, Mravenci, Kvetly máky
8 tónů	Beskyde, Beskyde, Vyletěla holubička ze skály, Už ty pilky dořezaly, Z nebe jsi přišel, Tancuj, tancuj, Veverka a kluk, Jarní slunce, Vosa a bodlák, O šípkových růžích, Ó, řebíčku zahradnický, Když náš táta hrál
9 tónů	Vrť sa, děvča, Žadnyj neví, co sou Domažlice, Narozeninová, Ztracená bačkorka, Starý farmář John

SPN

4 tóny	Šneček
5 tónů	Když jsem jel do Prahy, Hopsa, pacholátka, Indián, Na tý louce zelený, Běží liška k Táboru, Páv
6 tónů	Starosti s muzikou, Ach synku, synku, Hospodářství, Ptáci, Louka široká, Podvečerní písnička, Štědrej večer nastal, Až já pojedu přes ten les, Dívča, dívča, Vesnická romance
7 tónů	Kozel, Byla jedna Káča, Lašská šotyška, Oči, černé oči, Vesele a s chutí, Nic nedbám, Lúčka zelená
8 tónů	Notám diví se náš klouček, Slunce za hory, Vyletěla holubička, Dú, valaši, dú, Beskyde, Beskyde, Veselé vánoční hody, Zezulka z lesa vylítla, Takhle hop, hop, hop, Kamarádi, Ententýna, mandolína, Když jsem byl malučký, Boty, Koulelo se, koulelo, Sousedská, Dú, Valaši, dú
9 tónů	Nesem vám noviny, Rampouch, Voláme sluníčko, Modrají se pomněnky, Ej, padá, padá rosička, Poštorenská kapela

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

5 tónů	Dostal jsem koníčka sivovraného, Hopsa, pacholátka, Lesti ťa, synečku, Marjánko, Marjánko, Plavala husička po Dunaji, Veselé dievča, Kdyby byl Bavorov
6 tónů	Sluníčko zachází za hory, Stojí vrba košatá, Pod tím domkem, Byla tě cestička, Kolik je na světě věcí, Žezulka, Kvočna, Náchodský zámeček, Tisíc mil, Buráky
7 tónů	Muzikant, Prodal sedlák koně, Byla cesta, byla ušlapaná, Veselé Vánoce, V tom našem mlejně, Zlaté střevíčky
8 tónů	Beskyde, Beskyde, Haj, ovečky, haj, Na našem dvoře, Červená růžička, Chválím tě, Země má, Ten chlumecký zámek, Bratře Kubo, Valčíček, Touha po jaru, Červená řeka, Rodné údolí, Okoř, Růže z Texasu, Široký, hluboký ty vltavský tůně
9 tónů	Pletla v kytku, K Ježíškovi do Betléma, Pochválen buď Ježíš Kristus, Večerníček, Mravenčí ukolébavka, Voláme sluníčko, Růžička, Tři čuníci
10 tónů	Září, září, Pocestný

SPN

4 tóny	Spi, Ježíšku
5 tónů	Jsou mlynáři, V tom píseckým černým lese
6 tónů	Znám já jeden krásný zámek, Ach není tu, není, Ukolébavka pro ptáčka, Tři slípky, Valčík se představuje, Štěstí, zdraví, Narodil se Kristus Pán, Míša, Labada, Ten jako ten ať zpívá, Tisíc mil
7 tónů	Oh, Raja, Cvrček houslista, Chovejte mě, má matičko, Čas radosti, veselosti, Kdo si tu po ránu zpívá
8 tónů	Když sem šel vod Domažlic, Košiláček, Ó, řebíčku, zahradnický, Voděnka studená, My sme Valaši, Už ty pily dořezaly, Toemba, Teče voda z javora, Ten chlumecký zámek, Muzikanti, co děláte, Hory, doly, černý les, Mám ráda kytky, Já do lesa nepojedu, Jede, jede poštovský panáček, Liščí mazurka
9 tónů	My pluli dál a dál, Co to znamená, Grónská písnička, Stará archa, Vdávalo se motovidlo, Boleslav, Boleslav, A já su synek z Polanky, Tři čuníci
10 tónů	Červená, modrá fiala
11 tónů	Išla Marina, Jede Kudrna
12 tónů	Árie ježibaby

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

4 tóny	Po Starých zámeckých schodech
6 tónů	Posvícenská, Okolo javora, Při Vánoci, dlouhé noci, Narodil se Kristus Pán, Když se zamiluje kůň, Loď dětí, Pochod svatých
7 tónů	Hastrmane, tatrmane, Byla cesta, byla ušlapaná, Měla jsem holoubka, Jaro dělá pokusy, Pár havraních copánků
8 tónů	Muzikanti, co děláte, Petrovický zámek, Kde domov můj, V Brně na Štymberk, Ten suchdolský rybník, Tři oříšky, Nechoď tam, Zajíc běží k háji, Sem, sem, sem, pastýři, Zlatnická, Mikulecká dědina, Hvězda na vrbě, Hříbě
9 tónů	Teče voda, teče, Chytila jsem motýlka, Půjdem spolu do Betléma, Zezulka, V širém poli studánečka, Stará archa, David a Goliáš, Ej, láska, láska, Árie měsíce,
10 tónů	Voda, voděnka, Po valašsky od zeme, Jedu nocí, česká písnička, Ze soboty na neděli
11 tónů	Babičko, nauč mě charleston, Rosalie, Severní vítr

SPN

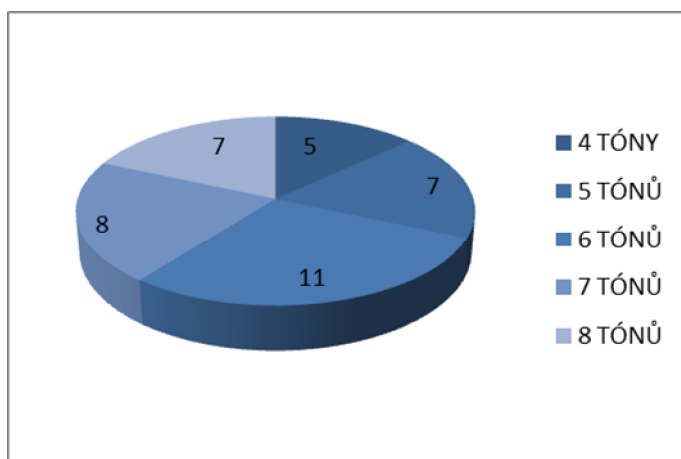
5 tónů	Do tance, Kdyby byl Bavorov
6 tónů	Bejvávalo, Na rozloučení, Strč prst skrz krk, Jepo i tai tai je
7 tónů	Chtíc, aby spal, Jedeme za sluncem
8 tónů	Rodné údolí, Avignonský most, Na tom bošileckým mostku, Uhynula na salaši slanina, Turek, U muziky, Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku, Čtyři koně jdou, Kde domov můj, Proč bychom se netěšili, Týnom, tánom, Sedm žlutých kamínků, Loučení, loučení, A vy páni muzikanti, Mračí se mračí
9 tónů	Žádnýj neví, co sou Domažlice, Půjdem spolu do Betléma, Tři tamboři, Končí ten čas, Husličky
10 tónů	Cestu znám jen já, Bim bam
11 tónů	U panského dvora, Já bych rád k Betlému, Tichá noc, Sedlák, sedlák, sedlák
12 tónů	Tak jsem tady

Grafy

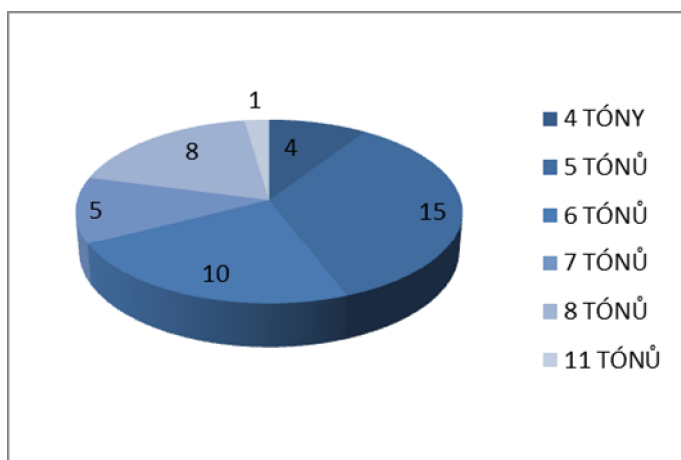
Pro ukázkou jednotlivých písní uvádím písně v grafech.

Hudební výchova pro 2.ročník

Nová škola

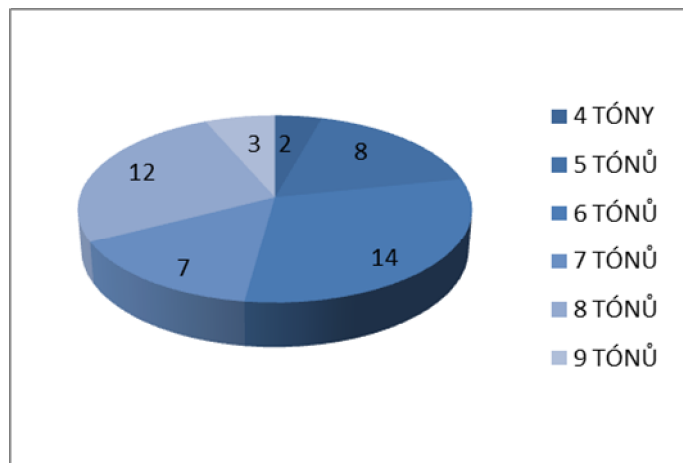

SPN

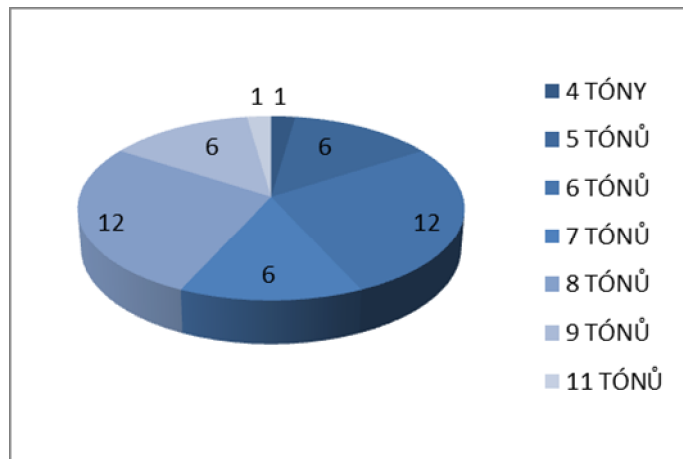

Hudební výchova pro 3.ročník

Nová škola

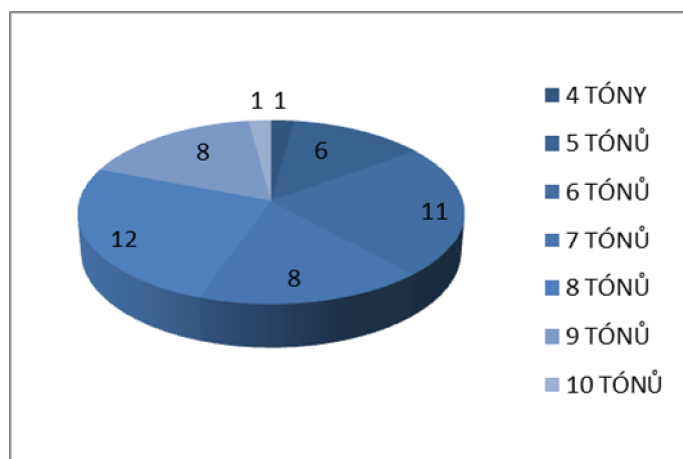

SPN

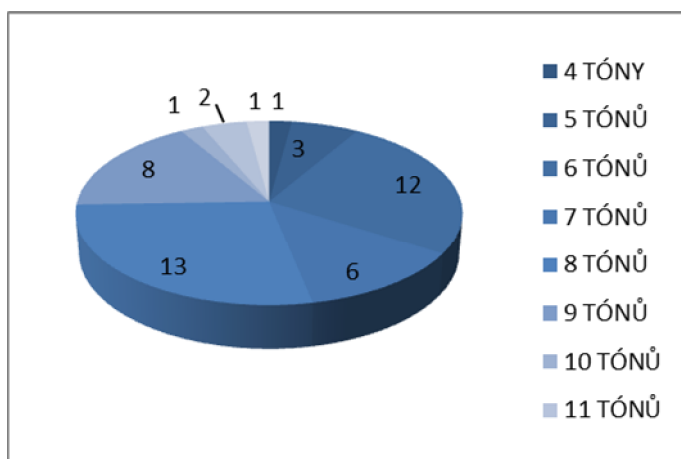

Hudební výchova pro 4.ročník

Nová škola

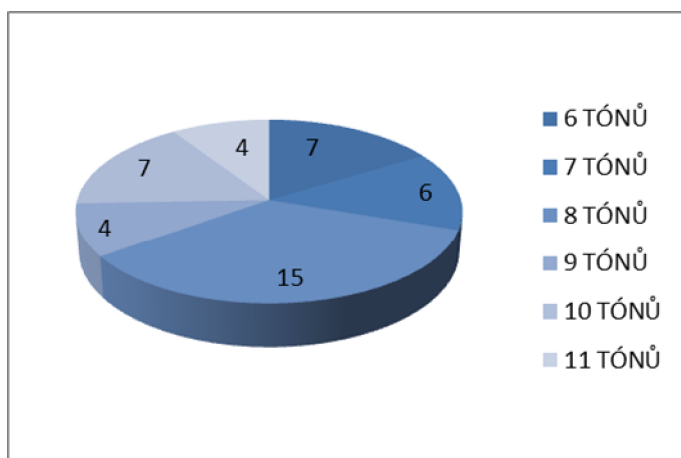

SPN

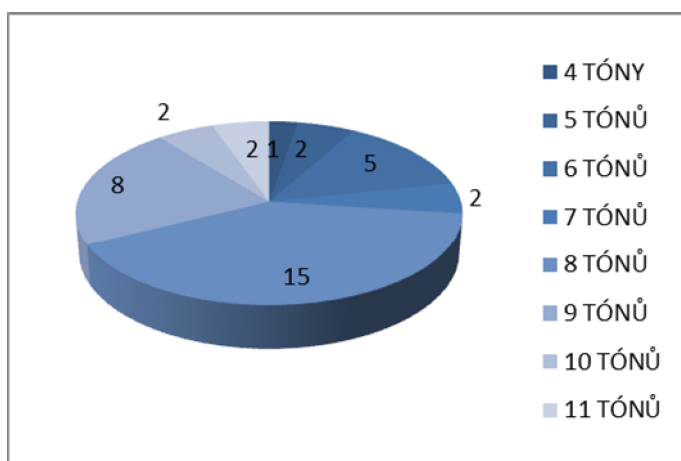

Hudební výchva pro 5.ročník

Nová škola

SPN

Intonační dovednosti

1. Tónický kvintakord
2. Diatonické postupy
3. Opakované tóny
4. Terciové postupy
5. Nástup volného stupně

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

Tónický kvintakord	Nesem vám noviny
Diatonické postupy	Lítala si lastověnka
Opakované tóny	Škubejte, kravičky
Terciové postupy	Nesem vám noviny
Nástup volného stupně	1. stupeň – Vyletěl holoubek 2. stupeň – Když jde malý bobr spát – 12. takt 3. stupeň – Škubejte kravičky 4. stupeň – Dělání – 9. takt 5. stupeň – To je zlaté posvícení, 6. stupeň – Čarodějnice - 5. takt

SPN

Tónický kvintakord	Hej Vánoce, dlouhé noce, Teče voda, vodička, Ti zlosejnší muzikanti, Tancovali vrabci v trávě, Já do lesa nepojedu
Diatonické postupy	Co to zvoní, co to cinká?
Opakované tóny	Masožravá kytka a cvrček, Hromová
Terciové postupy	Muzikant
Nástup volného stupně	1. stupeň – Kočka leze dírou 2. stupeň – Vyletěl holoubek – 4. takt 3. stupeň – Pod naším okýnkem 4. stupeň – Okolo Frýdku – 5. takt 5. stupeň – Masožravá kytka a cvrček 8. stupeň – Pásli ovce Valaši

Hudební škola pro 3. ročník

Nová škola

Tónický kvintakord	Poslouchejte, křesťané, Splnilo se Písmo svaté, Ještě ty koníčky
Diatonické postupy	Slunéčko zachází za hory
Opakované tóny	Vrť sa, děvča, Dva mrazíci, Narozeninová
Terciové postupy	Už ty pilky dořezaly
Nástup volného stupně	1.stupeň – vyletěla holubička ze zkály 2.stupeň – Dostal jsem koníčka sivovraného- 5. takt 3.stupeň – Beskyde, Beskyde 4.stupeň – Kačena divoká – 4. takt 5. stupeň – Žádnýj neví, co sou Domažlice 6.stupeň – Narozeninová - ----- 7. stupeň – Narozeninová – 5. takt

SPN

Tónický kvintakord	Veselé vánoční hody, Rampouch, Takhle hop, hop, hop, Voláme sluníčko, Běží liška k Táboru
Diatonické postupy	Oči, černé oči
Opakované tóny	Ach synku, synku,
Terciové postupy	Nesem vám noviny
Nástup volného stupně	1.stupeň – Vyletěla holubička 2.stupeň – Dívča, dívča 3.stupeň – Dú Valaši, dú 4.stupeň – Beskyde, Beskyde- 4. takt 5. stupeň – Nesem vám noviny 6.stupeň – Když jsem byl malučký – 9. takt

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

Tónický kvintakord	Červená růžičko, Voláme sluníčko, Touha po jaru, Náchodský zámeček
Diatonické postupy	Dostal jsem koníčka sivovraného, Stojí vrba košatá, Bratře Kubo
Opakované tóny	Kolik je na světě očí, Okoř
Terciové postupy	Muzikant
Nástup volného stupně	1.stupeň – Sluníčko zachází za hory 2.stupeň – Žežulka – 9. takt 3.stupeň – Beskyde, Beskyde 4.stupeň – Muzikant – 5. stupeň 5. stupeň – Žežulka 6.stupeň – Večerníček – 13. takt 8. stupeň - Veselé Vánoce

SPN

Tónický kvintakord	Znám já jeden krásný zámek, Voděnka studená, Červená, modrá fiala, Já do lesa nepojedu
Diatonické postupy	Teče voda z javora
Opakované tóny	Oh Raja, V tom píseckým černým lese
Terciové postupy	Už ty pilky dořezaly, Jsou mlynáři
Nástup volného stupně	1.stupeň – Išla Marina 2.stupeň – Košiláček – 12. takt 3.stupeň – Čas radosti, veselosti 4.stupeň – Boleslav, Boleslav – 5. stupeň 5. stupeň – Když sem šel vod Domažlic 6.stupeň – Ach není tu, není 8. stupeň – Když jsem šel vod Domažlic – 4. takt

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

Tónický kvintakord	Měla jsem holoubka, Mikulecká dědina
Diatonické postupy	Okolo javora
Opakované tóny	Hastrmane, tatrmane, Tři oříšky
Terciové postupy	-----
Nástup volného stupně	1.stupeň – Posvícenská 2.stupeň – Měla jsem holoubka – 5. takt 3.stupeň – Chytila jsem motýlka 5. stupeň – Hastrmane, tatrmane 6.stupeň – Narodil se Kristus Pán – 13. takt 8. stupeň- Po valašsky od zeme

SPN

Tónický kvintakord	Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku – 9. takt
Diatonické postupy	Uhynula na salaši slanina, Do tance
Opakované tóny	Strč prst skrz krk, Jedeme za sluncem
Terciové postupy	Čtyři koně jdou
Nástup volného stupně	1.stupeň – Uhynula na salaši slanina 2.stupeň – Žádnýj neví, co sou Domažlice – 9. takt 3.stupeň – Jedeme za sluncem 4.stupeň – Jedeme za sluncem – 3. takt 5. stupeň – Do tance 6.stupeň – Sedlák, sedlák, sedlák – 9. takt

V teoretické části (strana 25) jsem uvedla rozdíl mezi tóninou durovou a mollovou. Vzhledem k tomu, že v učebnicích převládají písně v durové tónině, soustředila jsem se pouze na písně v tónině mollové.

Písně v mollové tónině

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola	0
SPN	Dobrou noc

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola	Den přeslavný jest k nám přišel, Dobrou noc, má milá, O šípkových růžích, Až já pojedu přes ten les
SPN	Až já pojedu přes ten les, Ej, padá, padá rosička, Koulelo se, koulelo, Lúčka zelená

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola	Lesti ťa, synečku
SPN	Košiláček, Muzikanti, co děláte, Kdo si tu po ránu zpívá, Toemba

Hudební výchova pro 5. ročník

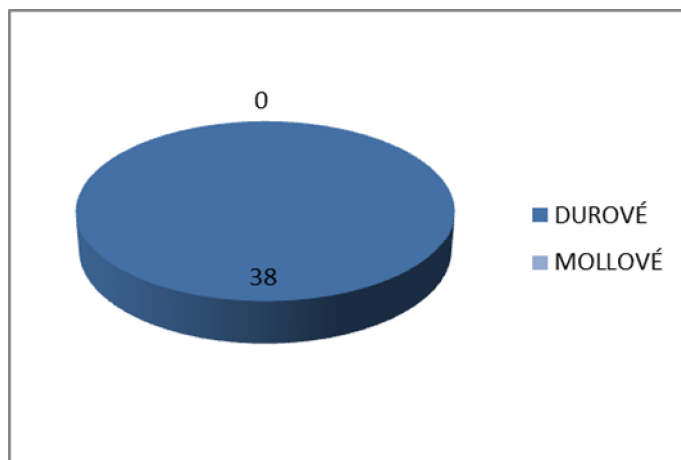
Nová škola	Muzikanti, co děláte, V Brně na Štymberku, Hvězda na vrbě, Ej láska, láska
SPN	Týnom, tánom

Grafy

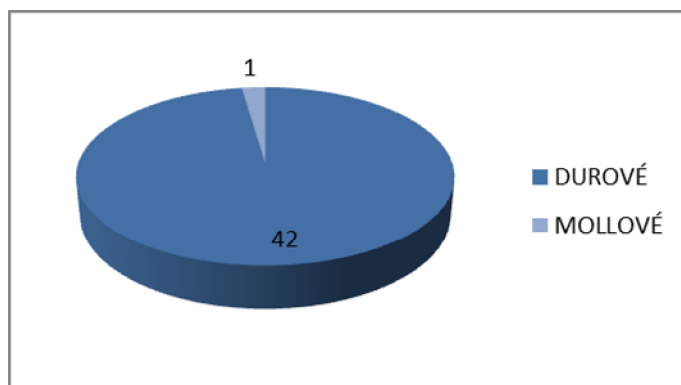
V následujících grafech ukazujeme poměr písní v durové a mollové tónině.

Hudební výchova pro 2.ročník

Nová škola

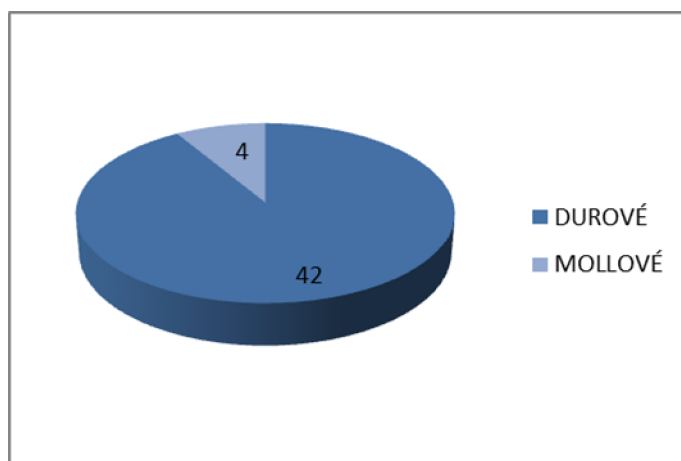

SPN

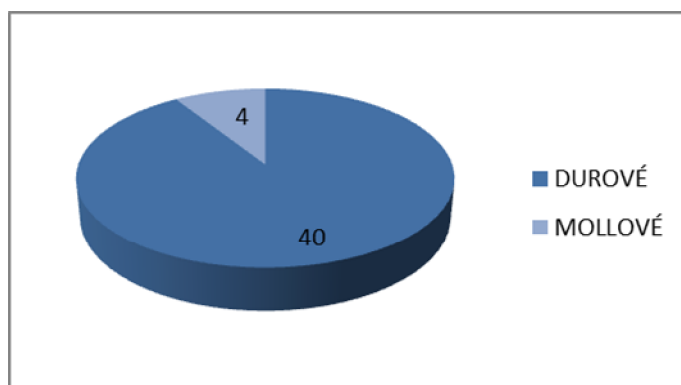

Hudební výchova pro 3.ročník

Nová škola

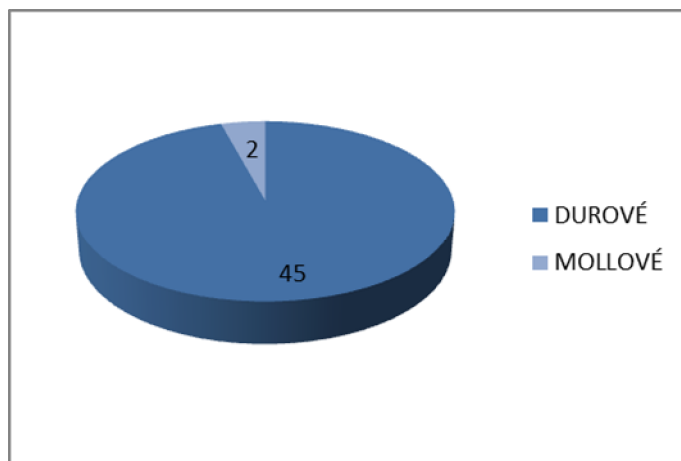

SPN

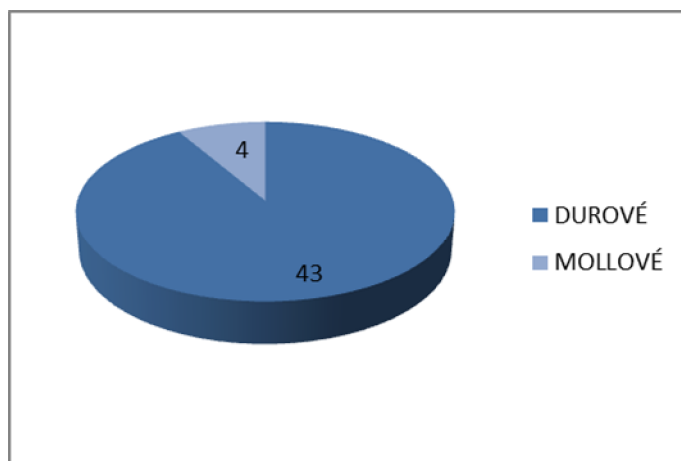

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

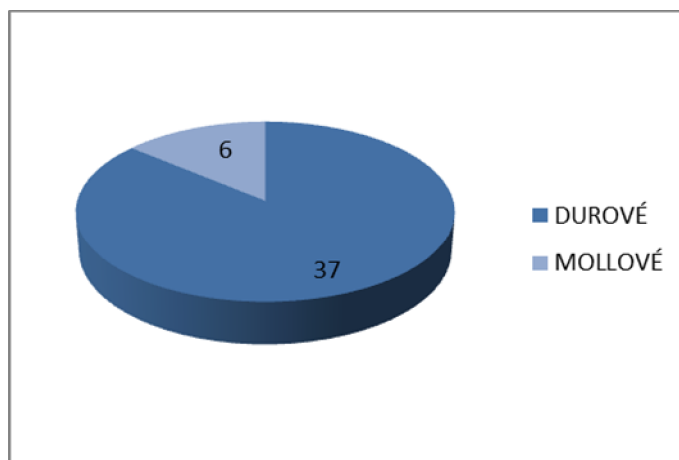

SPN

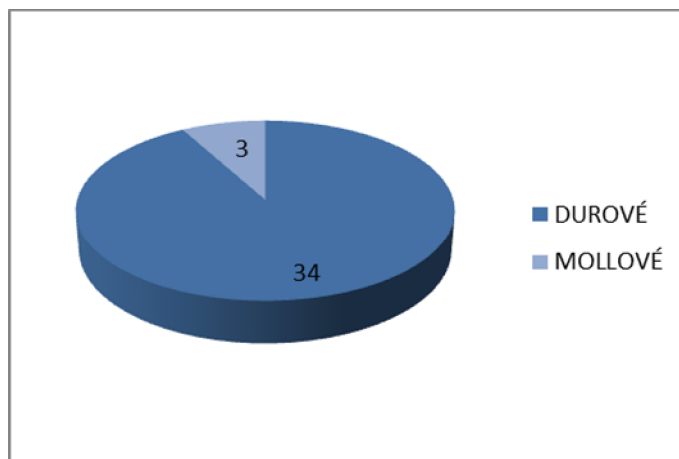

Hudební výchova pro 5.ročník

Nová škola

SPN

Rytmické dovednosti

Rytmicky obtížná místa

V tabulkách uvádíme rytmicky obtížnější místa, díky nimž se též rozvíjejí rytmické dovednosti. K písním jsou přiřazeny i úseky písní.

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

Synkopy

Krávy, krávy – 5., 7., 9. a 11. Takt

Předtaktí	Dělání
Synkopy	Krávy, krávy
Tečkovaný rytmus	-----

Krávy, krávy

Bů, bů, bů,...

SPN

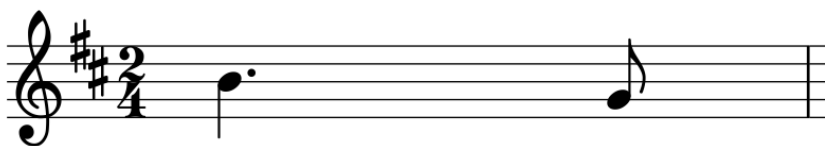
Tečkovaný rytmus

Okolo Frýdku – 2. a 6. takt

Pět minut v Africe – 1., 3. a 7. takt

Předtaktí	Kdysi jeden muž
Synkopy	-----
Tečkovaný rytmus	Okolo Frýdku, Pět minut v Africe

Okolo Frýdku

Frý - dku

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola

Synkopy

Beskyde, Beskyde – 1., 4., 7. a 9. takt

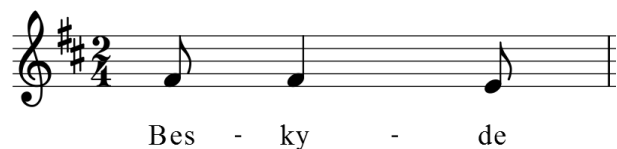
Tancuj, tancuj – 3., 4., 7., 8., 11., 12., 15., 16., 23. a 24. takt

Tečkovaný rytmus

Tancuj, tancuj – 17. a 19. takt

Předtaktí	Když náš táta hrál
Synkopy	Beskyde, Beskyde, Tancuj, tancuj
Tečkovaný rytmus	Tancuj, tancuj

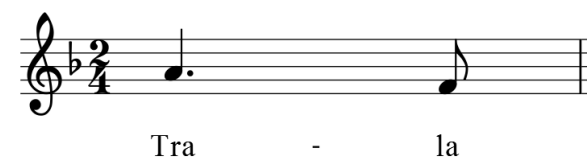
Beskyde, Beskyde

Tancuj, tancuj - synkopa

Tancuj, tancuj – tečkovaný rytmus

SPN

Synkopy

Beskyde, Beskyde – 1., 4., 7. a 9. takt

Tečkovaný rytmus

Až já pojedu přes ten les – 9., a 11. takt

Ententýna, mandolína – 9. takt

Na tý louce zelený – 3., 7. a 11. takt

Dívča, dívča – 3. a 7. takt

Vesele a s chutí – celá píseň

Předtaktí	Takhle hop, hop, hop, Kozel, Vesnická romance, Vesele a s chutí
Synkopy	Beskyde, Beskyde
Tečkovaný rytmus	Až já pojedu přes ten les, Ententýna, mandolína, Na tý louce zelený, Dívča, dívča, Vesele a s chutí

Až já pojedu přes ten les

Na tý louce zelený

Dívča, dívča

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

Synkopa

Beskyde, Beskyde – 1., 4., 7. a 9. takt

Marjánko, Marjánko – 1., 5., 9. a 13. takt

Tečkovaný rytmus

Pochválen buď Ježíš Kristus – 9. a 11. takt

Růžička – 3. takt

Kdyby byl Bavorov – 9. a 11. takt

Náchodský zámeček – 2., 8. a 14. takt

Zlaté střívičky – 17., 18., 21. a 22. takt

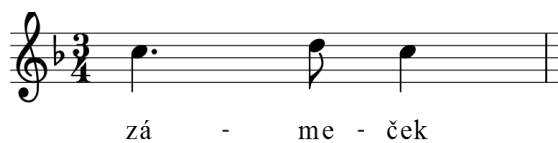
Okoř – 1., 2., 5., 6., 10., 13., 14. a 26. takt

Předtaktí	Valčíček, Červená řeka, Zlaté střívičky, Tisíc mil, Rodné údolí, Buráky, Růže z Texasu
Synkopa	Beskyde, Beskyde
Tečkovaný rytmus	Pochválen buď Ježíš Kristus, Růžička, Kdyby byl Bavorov, Náchodský zámeček, Zlaté střívičky, Okoř, Marjánko, Marjánko

Růžička

Náchodský zámeček

Zlaté střevíčky

Marjánko, Marjánko

SPN

Synkopy

Oh, Raja – 1., 2., 3., 5., 6. a 7. takt

Cvrček houslista – 5. a 12. takt

Išla Marina – 2., 4., 6. a 8. takt

Stará archa – 1., 3., 8., 10., 12., 14., 16. 20. a 24. takt

Vdávalo se motovidlo – 7. a 9. takt

Tečkovaný rytmus

My pluli dál a dál – 2., 6. a 8. takt

Jsou mlynáři – 1., 5. a 13. takt

Spi Ježíšku – 3. takt

V tom píseckým černým lese – 3., 7. a 13. takt

Hory, doly, černý les – 1., 5. a 9. takt

Kdo si tu po ránu zpívá – 2., 6., 10. a 14. takt

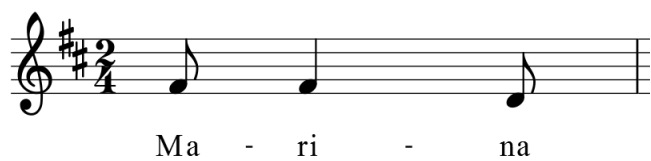
Tisíc mil – 1., 3., 5., 9., 11. a 13. takt

Předtaktí	My pluli dál a dál, Stará archa, Míša, Tisíc mil
Synkopa	Oh Raja, Cvrček houslista, Išla Marina, Stará archa, Vdávalo se motovidlo
Tečkovaný rytmus	My pluli dál a dál, Jsou mlynáři, Spi, Ježíšku, V tom píseckým černým lese, Hory, doly, černý les, Kdo si tu po ránu zpívá, Tisíc mil

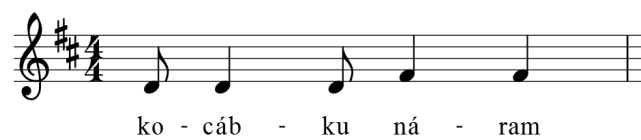
Oh, Raja

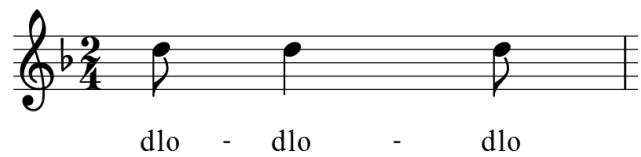
Išla Marina

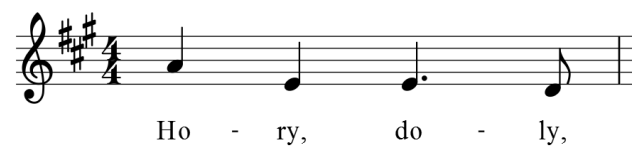
Stará archa

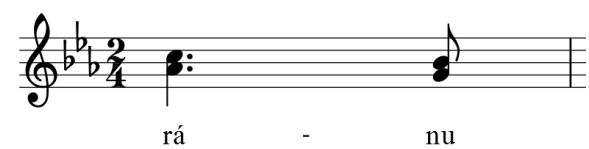
Vdávalo se motovidlo

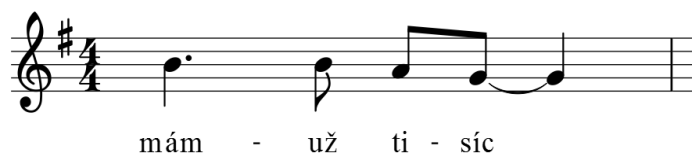
Hory, doly, černý les

Kdo si tu po ránu zpívá

Tisíc mil

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

Synkopa

Posvícenská – 10. a 12. Takt

Chytila jsem motýlka – 2., 4., 14., 16., 31.takt

V širém poli studánečka – 2. takt

Stará archa – 1., 3., 8., 10., 12., 14., 16. 20. a 24. takt

Tečkovaný rytmus

Chytila jsem motýlka - 27. takt

V širém poli studánečka – 1., 3. a 4. takt

Mikulecká dědina – celá píseň

Když se zamiluje kůň – 11. a 38. takt

Lod' dětí – 2., 4., 6., 8., 9., 11. a 13. takt

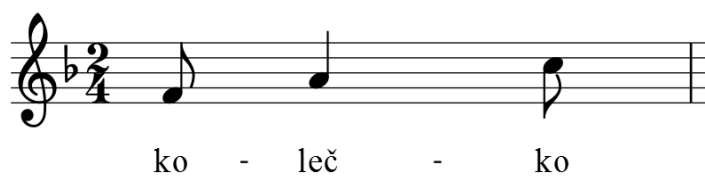
Jedu nocí – 10. a 34. takt

Po starých zámeckých schodech – 9. a 11. takt

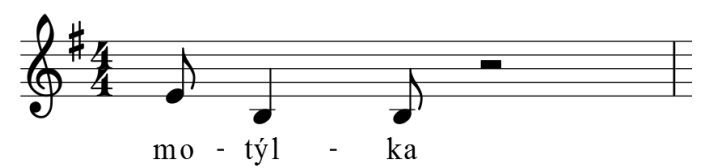
Severní vítr – 18., 22., 26., 41. a 42. takt

Předtaktí	Teče voda, teče, Kde domov můj, Voda, voděnka, Měla jsem holoubka, Když se zamiluje kůň, Stará archa, Lod' dětí, Pochod svatých, Jedu nocí, Babičko, nauč mě charleston, Hvězda na vrbě, Árie měsíce, Rosalie, Ze soboty na neděli, Severní vítr
Synkopa	Posvícenská, Chytila jsem motýlka, V širém poli studánečka, Stará archa, Severní vítr
Tečkovaný rytmus	Chytila jsem motýlka, V širém poli studánečka, Mikulecká dědina, Když se zamiluje kůň, Lod' dětí, Jedu nocí, Po starých zámeckých schodech, Severní vítr

Posvícenská

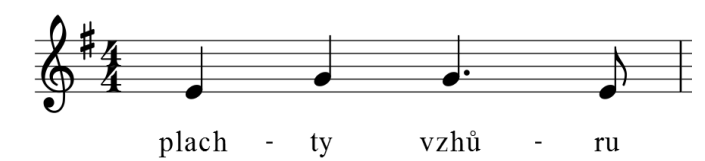
Chytila jsem motýlka

Když se zamiluje kůň

Lod' dětí

Jedu nocí

Po starých zámeckých schodech

SPN

Synkopa

Jepo i tai tai je – 1., 3., 5., 6. a 7. takt

Tečkovaný rytmus

U panského dvora – 2., 4., 9. a 11. takt

Tichá noc – 1., 2., 5., 6., 7., 8., 9. a 11. takt

Proč bychom se netěšili – 2., 6., 10., 11., 14., 18. a 19. takt

Končí ten čas – 1., 2., 3., 5., 6., 7., 10., 11., 12., 13. a 14. takt

Předtaktí	Rodné údolí, Kde domov můj, Končí ten čas
Synkopa	Jepo i tai tai je
Tečkovaný rytmus	U panského dvora, Tichá noc, Proč bychom se netěšili, Končí ten čas

Jepo i tai tai je

U panského dvora

Končí ten čas

Proč bychom se netěšili

Taktové označení

V následujících tabulkách jsou uvedeny méně využívané rytmy.

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola – není

SPN – není

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola

3/2 takt	Poslouchejte křesťané, Den přeslavný jest k nám přišel
6/8 takt	Malíř mráz
4/8 takt	Jarní slunce
6/4 takt	Louka široká

SPN

6/4 takt	Louka široká
3/8 takt	Oči, černé oči

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

6/8 takt	Kolik je na světě věcí, Touha po jaru
3/8 takt	Veselé dievča

SPN – není

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

6/8 takt	Tři oříšky
4/8 takt	Po valašsky od zeme
3/8 takt	Hvězda na vrbě

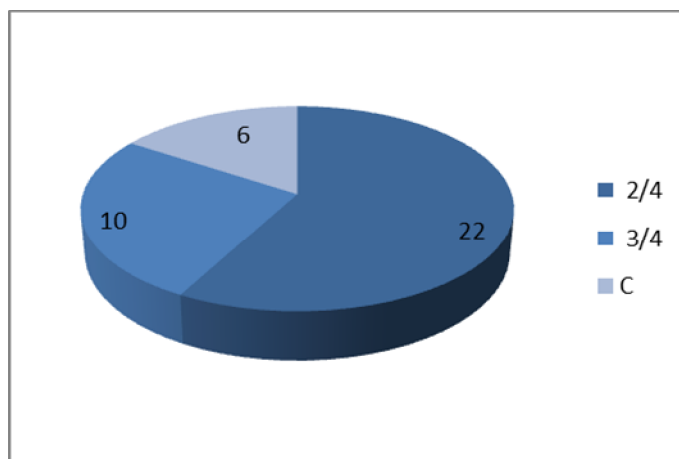
SPN

6/4	Turek
6/8	Cestu znám jen já, Chtíc, aby spal, Tichá noc, Tři tamboři, Na rozloučení

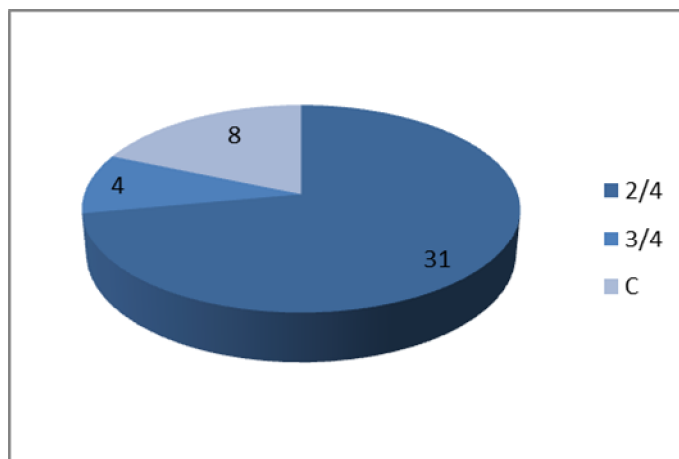
Grafy

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

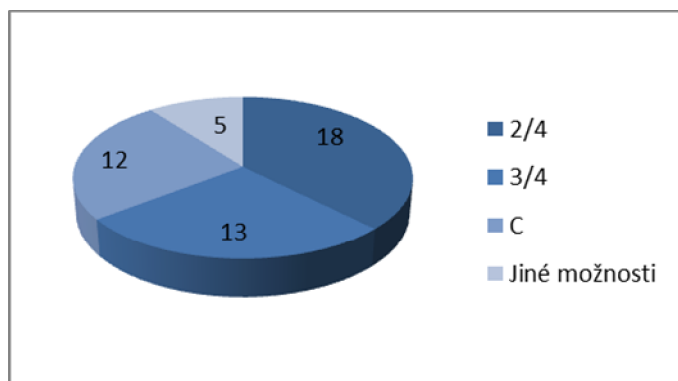

SPN

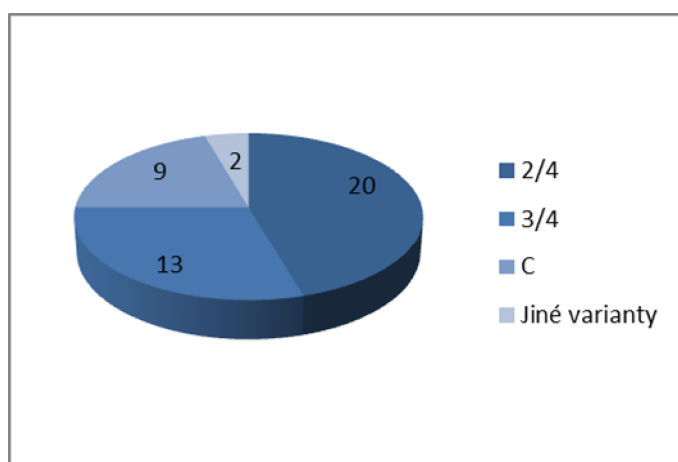

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola

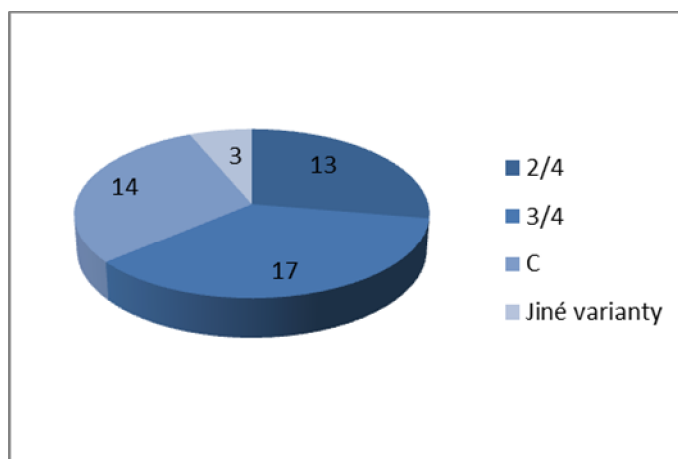

SPN

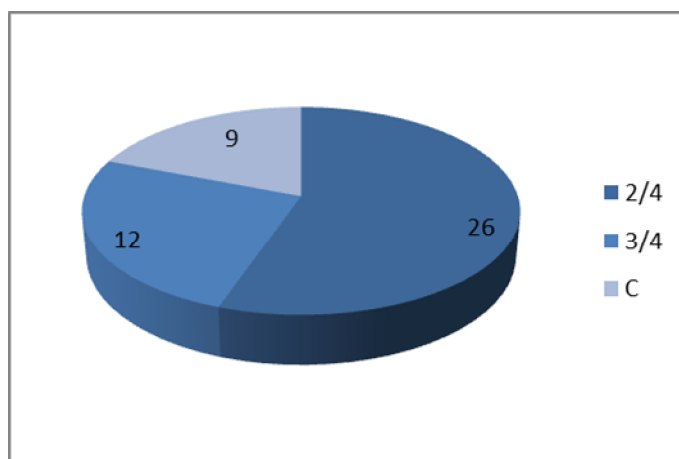

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

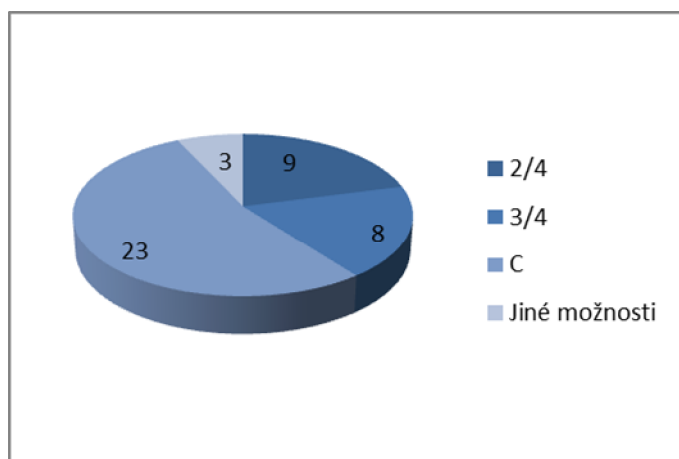

SPN

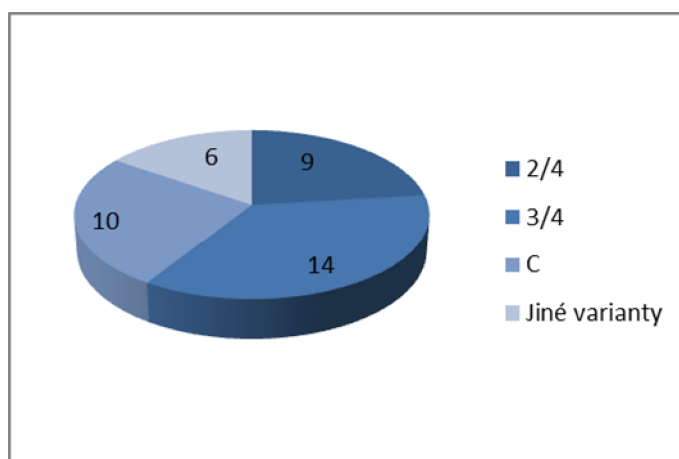

Hudební výchova pro 5.ročník

Nová škola

SPN

Pohybové dovednosti

V níže uvedených tabulkách jsou uvedeny písně vhodné k rozvoji hudebně pohybovým dovednostem.

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

Tanec	Pásla ovečky, Zimní, Na tý louce zelený
Pochod	Kalamajka mik, mik, mik, Mach a Šebestová
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Lítala si laštověnka, Vyletěl holoubek, Doliny, doliny

SPN

Tanec	Pod naším okýnkem, Hlava, ramena, Na tý louce zelený, Maličká su, Ty a já, Tancovali vrabci v trávě
Pochod	Okolo Frýdku, Co je to, Kalamajka mik, mik, mik, Ti zlosejnšší muzikanti,
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Kočka leze dírou, Co to zvoní, co to cinká, Muzikant, Mravenci,

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola

Tanec	Vrť sa, děvča, Tancuj, tancuj, Proto jsem si kanafasku, Na tý louce zelený
Pochod	A já su synek z Polanky, Masopust držíme
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Vyletěla holubička, Až já pojedu přes ten les

SPN

Tanec	Slunce za hory, Až já pojedu přes ten les, Kamarádi, Na tý louce zelený, Lašská šotyška,
Pochod	Ententýna, mandolína, Na tý louce zelený
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Takhle hop, hop, hop, Voláme sluníčko, Boty

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

Tanec	Široký, hluboký ty vltavský tůně, Valčíček
Pochod	Haj, ovečky, haj, Muzikant
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Červená růžičko, Večerníček, Voláme sluníčko

SPN

Tanec	Išla Marina, Ó, řebíčku zahradnický, Míša, Labada
Pochod	A já su synek z Polánky, Tři čuníci
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Znám já jeden krásný zámek, Voděnka studená, My sme Valaši, Ten chlumecký zámek

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

Tanec	Chytila jsem motýlka, Voda, voděnka, Tři oříšky, Měla jsem holoubka
Pochod	V Brně na Štýmberku, Zlatnická
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Posvícenská, Okolo javora, Česká písnička

SPN

Tanec	Avignonský most, Čtyři koně jdou, Sedlák, Sedlák, Sedlák
Pochod	Spádla z vjišně, Loučení, loučení
Pohyb rukou, tleskání, pleskání	Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku, Jepo i tai tai je

Instrumentální dovednosti

Jak jsem již uvedla v teoretické části (30. strana), ve školní praxi se nejčastěji využívají Orffovy nástroje. Ty se dělí na rytmické a melodické. Vzhledem k tomu, že rytmickými nástroji se dají doprovodit skoro všechny písně, uvádím zde doprovod melodickými nástroji.

Z každé učebnice jsem vybrala jednu píseň, kterou jsem doprovodila melodickými nástroji. V první lince je uvedena melodie písně, v druhém možný melodický doprovod.

2.ročník

Nová škola – *Kováři, kováři* – viz příloha č. 1

SPN – *Já do lesa nepojedu* – viz příloha č. 2

3.ročník

Nová škola – *Už ty pilky dořezaly* – viz příloha č. 3

SPN – *Běží liška k Táboru* – viz příloha č. 4

4.ročník

Nová škola – *Kvočna* – viz příloha č. 5

SPN – *Tři slípky* – viz příloha č. 6

5.ročník

Nová škola – *Ten suchdolský rybník* – viz příloha č. 7

SPN – *Avignonský most* – viz příloha č. 8

Dvojhlasý a vícehlasý zpěv

V tabulkách jsou uvedeny písně, které jsou vhodné pro zpěv kánonu či vícehlasého zpěvu.

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

Kánon	Černé oči, Dů kravičky, dů
Vícehlas	0

SPN

Kánon	0
Vícehlas	Dobrý den, Mravenci

Hudební výchova pro 3. ročník

Nová škola

Kánon	Bejvávalo, bývávalo, Až já pojedu přes ten les
Vícehlas	A já su synek z Polanky, Mravenci, Louka široká, Na tý louce zelená

SPN

Kánon	Dú Valaši, dú, Až já pojedu přes ten les, Ej, padá, padá rosička
Vícehlas	Notám diví se náš klouček, Louka široká, Štědrej večer nastal, Zezulka z lesa vylítla, Rampouch, Kozel, Na tý louce zelený, Když jsem byl malučký

Hudební výchova pro 4. ročník

Nová škola

Kánon	Bratře Kubo
Vícehlas	Prodal sedlák koně, Marjánko, Marjánko, Plavala husička po Dunaji, Kdyby byl Bavorov, Náchodský zámeček

SPN

Kánon	Jede Kudrna
Vícehlas	My sme Valaši, V tom píseckým černým lese, Vdávalo se motovidlo, Muzikanti, co děláte, A já su synek z Polanky, Kdo si tu po ránu zpívá, Ten jako ten ať zpívá

Quodlibet – Jede, jede poštovský panáček a Já do lesa nepojedu

Tento quodlibet existuje ještě v jiné variantě, a to s připojením ještě jedné písně – *Neviděli jste tu mé panenky.*

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

Kánon	Okolo javora
Vícehlas	Byla cesta, byla ušlapaná, Při Vánoci, dlouhé noci, Ej, láska, láska

SPN

Kánon	Bejvávalo, bejvávalo
Vícehlas	Avignonský most, Na tom bošileckým mostku, Tráva neroste, Kdyby byl Bavorov, Žádnýj neví, co sou Domažlice, Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku, Chtíc, aby spal, Na rozloučení, Masopust, Hvězdičky, dobrou noc, Spádla z vjišně, Chajda malá

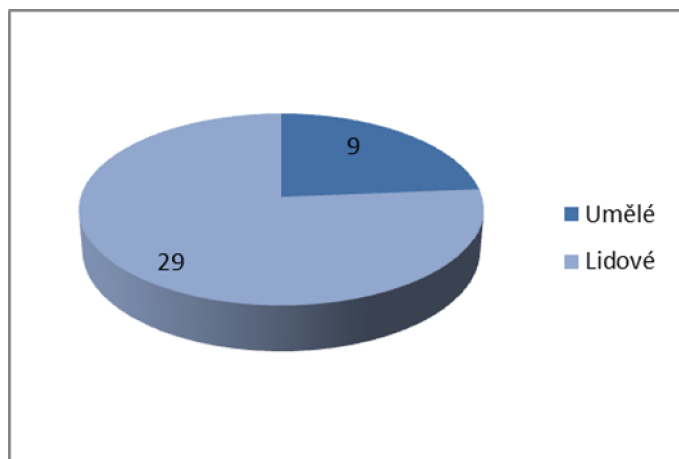
Lidové a umělé písně

Žáci na prvním stupni by se měli seznámit s písněmi jak lidovými, tak i umělými. V následujících grafech jsou uvedeny tyto dvě skupiny písní podle toho, jak se objevují v učebnicích nakladatelství SPN a Nová škola.

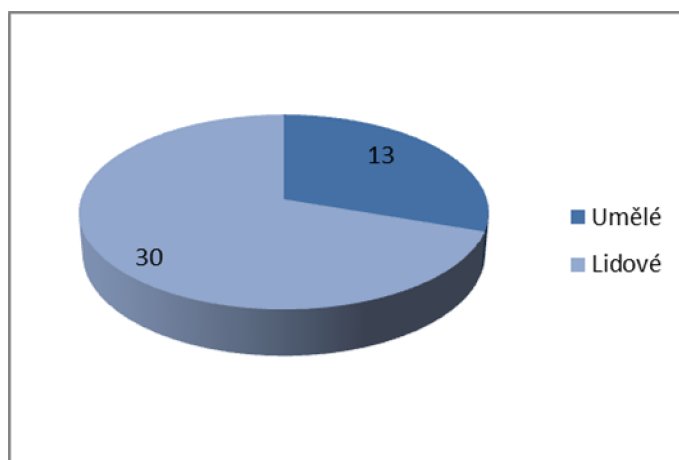
Grafy

Hudební výchova pro 2. ročník

Nová škola

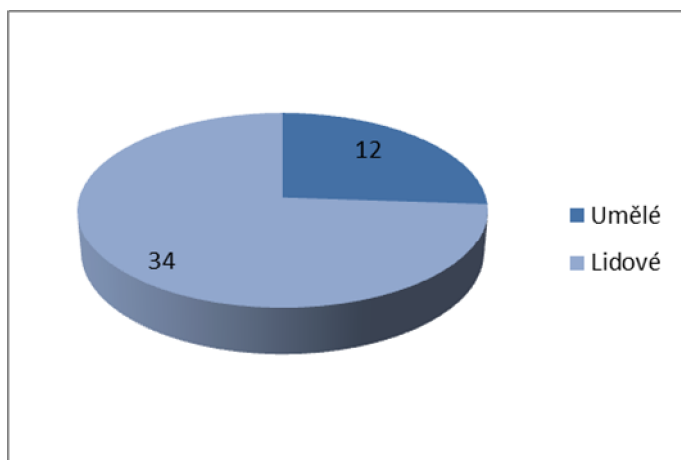

SPN

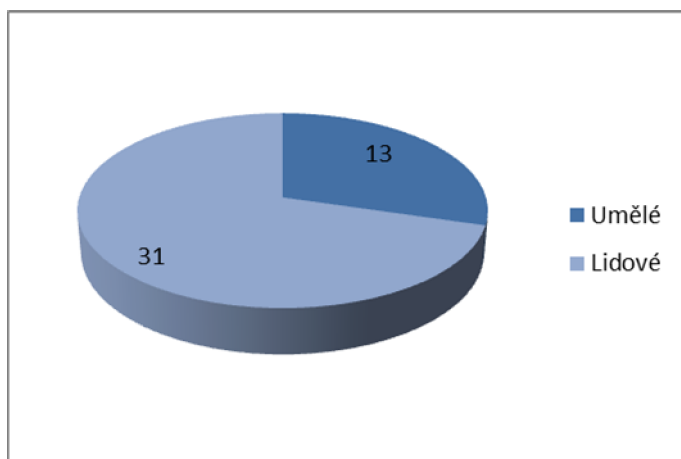

Hudební výchova pro 3.ročník

Nová škola

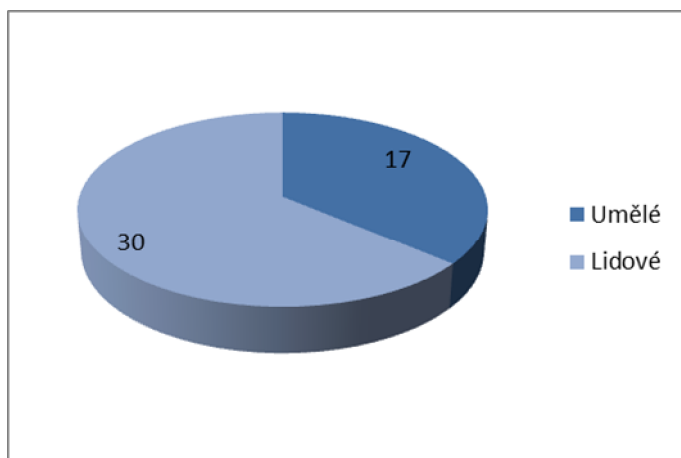

SPN

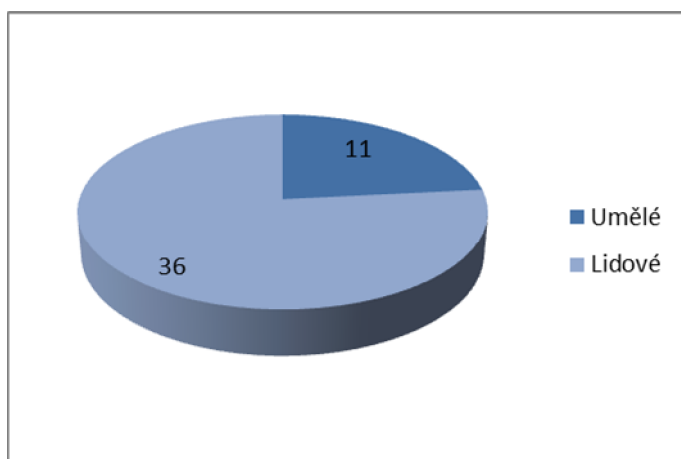

Hudební výchova pro 4.ročník

Nová škola

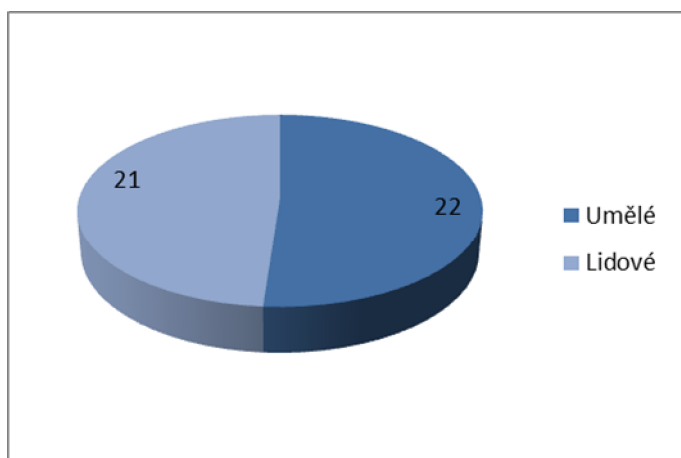

SPN

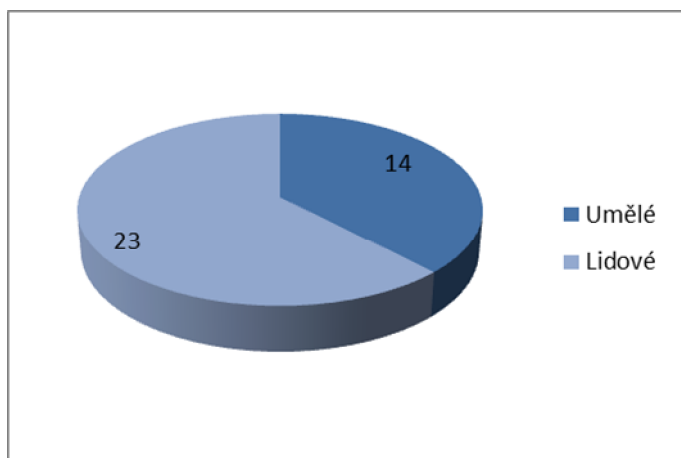

Hudební výchova pro 5. ročník

Nová škola

SPN

Srovnávání dvou řad učebnic

Při prozkoumání jednotlivých dílů z těchto dvou řad učebnic jsme mohli vyvodit tyto závěry. U pěveckých dovedností je velké množství vhodných písní pro měkké nasazení tónu. I tónové rozsahy písní jsou v obou řadách podobně obsáhlé. Nepatrně se liší ve čtvrtém a pátém ročníku, což je i viditelné v grafickém ztvárnění.

Písně vhodné k rozvoji intonačních dovedností jsou také dostatečně zastoupeny v každé učebnici. Písní v mollových tóninách je však v obou řadách učebnic již méně, což je opět vidět na grafech.

V každé řadě učebnic jsou též zastoupeny písně rozvíjející rytmické dovednosti v podobném rozsahu.

Totéž můžeme říci o rozvoji hudebně pohybových dovedností. Obě řady mají dostatek podněcujících písní, ovšem v řadě SPN je k jednotlivým vybraným písním také nabídnuto popsané hudebně pohybové ztvárnění. Stejný závěr platí i pro instrumentální dovednosti.

V obou řadách učebnic jsou označeny písně vhodné pro zpěv vícehlasu. S přibývajícím věkem dětí je výběr písní rozsáhlejší.

V obou řadách učebnic ve všech ročnících převažují písně lidové. Jedinou výjimkou je 5. ročník Nové školy, kde je tento počet vyrovnaný.

Obě řady učebnic se snaží o seřazení písní podle ročních období. Ta zahrnují i témata, která jsou v tomto období aktuální. Dle mého názoru řada učebnic Nová škola splňuje toto kritérium lépe.

V porovnání se obě řady v jednotlivých kritériích téměř shodují. Nová škola nabízí přehledné učebnice, které jsou však pro děti po estetické stránce méně atraktivní. SPN má oproti tomu zajímavější estetické ztvárnění a učitelům nabízí větší množství námětů k práci.

Závěr pro hudebně výchovnou praxi

Písně mají i v dnešní době nezastupitelné místo. Z výzkumu je jasně viditelné, že učitelé v našich školách dokáží vhodně nabídnout dětem písně, které rozvíjejí jejich hudební

dovednosti. V základních školách se neopomíjí ani pohybová a instrumentální činnosti. Návuk písni probíhá především metodou imitační a kombinací metod imitační a intonační.

Učebnice i zpěvníky nabízejí široký výběr písni, avšak ty jsou jako v každém předmětu na základní školy pouze pomůckou pro učitele a nevytváří osnovu předmětu. Je však jasné, že pro výběr písni je vhodné vybírat z více zdrojů.

Aby byli žáci rozvíjeni ve všech oblastech hudebních dovedností, je zapotřebí, aby se učitelé dobře orientovali ve výběru písni, které tyto dovednosti rozvíjejí. V přílohách jsou uvedeny písni v mollových tóninách, o kterých si myslím, že by měly být v učebnicích základní školy zastoupeny více. Na závěr je také přiloženo i několik písni, které podle dotazovaných učitelů děti zpívají nejraději.

Bibliografie

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha : Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1.

HAVLOVÁ, L., ŠTĚRBOVÁ, L., SCHNEIDEROVÁ, E. *Český jazyk A pro studující učitelství 1. stupně ZŠ a SpPg*. Praha : Univerzita Karlova v Praze- Pedagogická fakulta, 1999, ISBN 80-86039-94-3.

KNOPOVÁ, B. *Hudebně pohybová výchova*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1993, 68 s. ISBN 80-210-0636-6.

KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I*. Netolice : Jc-Audio, 2009, ISBN 978-80-87132-06-7.

KURKOVÁ, L. *Dětská tvořivost*, 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 104 s.

LOHMANN, P. *Chyby hlasové techniky*. 1. vyd. Praha : Supraphon, 1968.

LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972.

MICHELA, P. *O hudebních schopnostech a dovednostech*. 1. vyd. Praha : Státní hudební vydavatelství, 1966, 160 s.

PECHÁČEK, S., VÁŇOVÁ, H. A KOLEKTIV. *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2006, ISBN 80-246-0365-9.

SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. 1. vyd. Praha : Edice Učebnice pro vysoké školy, 1990.

SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. 1. vyd. Praha : Supraphon, 1989, 264 s. ISBN 80-7058-073-9.

SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy*. 2. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 312 s.

SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. 2. vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2013, 406 s. ISBN 80-246-0365-9.

SOUKUP, J. *Hlas, zpěv, pěvecké umění*, 2. vyd. Praha : Supraphon, 1972.

TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005, 152 s. ISBN 80-7178-916-X.

VÁŇOVÁ, H. *Průvodce učitele hudební výchovy tvořivou intonací*, Praha : Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004, 79 s. ISBN 80-7290-155-9.

VRCHOTOV-PÁTOVÁ, J. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. 1. vyd. Plzeň : Západočeská univerzita, 1997, 96 s. ISBN 80-7082-381-X.

VISKUPOVÁ, B. *Hudba a pohyb*. 1. vyd. Praha : Supraphon, 176 s. str. 28

ZENKL, L. *ABC hudební nauky*. 8. vyd. Brno : Centa, 2003. str. 55 ISBN 80-86385-21-3.

Internetové zdroje

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Dostupné na

http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf.

Zpěvníky

KRČEK, J. *Špalíček lidových písní*. 1. vyd. Praha : Albatros, 2008, ISBN 978-80-00-02176-8.

Já písnička 1. Cheb : Music Cheb, 2004.

Písnička 1, Praha : Ottovo nakladatelství, 1999, ISBN 80-7181-303-6.

PETRŽELKA, Z. *Veselé písničky*. 2. vyd. Praha : Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-328-4.

UHLÍŘ, J., SVĚRÁK, Z. *Zpěvník*. 1. vyd. Praha : Fragment, 2008, ISBN 978-80-253-0666-6.

SUCHÝ, O. *Písničky z pohádek a dětských filmů 1. díl*. 1. vyd. Cheb : G + W spol., 1997.

SUCHÝ, O. *Písničky z pohádek a dětských filmů 2. díl*. 1. vyd. Cheb : G + W spol., 1998.

SUCHÝ, O. *Písničky z pohádek a dětských filmů 3. díl*. 1. vyd. Cheb : G + W spol., 2000.

Učebnice

Lišková, M., Hurník, L. *Hudební výchova pro 2. ročník ZŠ*, SPN, ISBN 80 – 7235 – 312 – 8.

Lišková, M., Hurník, L. *Hudební výchova pro 3. ročník ZŠ*, SPN, ISBN 978-80-7235-354-5.

Lišková, M., Hurník, L. *Hudební výchova pro 4. ročník ZŠ*, SPN, ISBN 80-7235-322-5.

Lišková, M. *Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ*, SPN, ISBN 80-7235-295-4.

Jaglová, J. *Hudební výchova pro 2. ročník ZŠ*, Nová škola, ISBN 80-85607-66-2.

Jaglová, J. *Hudební výchova pro 3. ročník ZŠ*, Nová škola, ISBN 978-80-7289-140-5.

Jaglová, J. *Hudební výchova pro 4. ročník ZŠ*, Nová škola, ISBN 978-80-7289-329-4.

Jaglová, J. *Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ*, Nová škola, ISBN 978-80-7289-128-3.

Přílohy

Příloha č. 1

Kováři, kováři

Musical score for the song "Kováři, kováři". The score is written in 3/4 time and B-flat major. It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are: Ko - vá - ři, ko - vá - ři, ko - vej mi ša - vlič - ku, já si sní po - je - du pro A - nič - ku.

Ko - vá - ři, ko - vá - ři, ko - vej mi ša - vlič - ku, já si sní po - je - du pro A - nič - ku.

Já do lesa nepojedu

Já do le - sa ne - po - je - du, já do le - sa ne - pů - jdu,

kdy - by na mě haj - ný při - šel, on by mně vzal se - ky - ru. -

Se - ky - ra je za dva zla - tý a to půr - ko za to - lar,

kdy - by na mě haj - ný při - šel, on by mně to vše - cko vzal.

Už ty pilky dořezaly

Už ty pil - ky do - ře - za - ly, už ty mlyn - ky do - mle - ly,
už se - dlá - ci vy - mlá - ti - li, ma - ju praz - ne sto - do - ly.

The musical score is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of two systems of piano accompaniment. The first system has four measures, and the second system has four measures. The melody is written in the right hand, and the bass line is in the left hand. There are fingerings indicated by numbers 2 and 5 above notes.

Běží liška k Táboru

Bě - ži liš - ka k Tá - bo - ru, ne - se py - tel zá - zvo - ru.
Běž za - jíč - ku, běž za ní, po - ber jí to ko - ře - ní.

The musical score is in 4/4 time with a key signature of one flat (Bb). It consists of two systems of piano accompaniment. The first system has two measures, and the second system has two measures. The melody is written in the right hand, and the bass line is in the left hand. There are fingerings indicated by numbers 2 and 3 above notes.

Kvočna

Musical score for 'Kvočna' in 4/4 time, key of D major. The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has three measures with lyrics: 'Ko - ko - ko, čer - ná sle - pič - ka sná - ší va - jíč - ka.' The second system also has three measures with lyrics: 'Ko - ko - ko, dej nám, sle - pič - ko, bí - lé va - jíč - ko.' The piano part features a simple accompaniment with some double notes in the right hand.

Ko - ko - ko, čer - ná sle - pič - ka sná - ší va - jíč - ka.

Ko - ko - ko, dej nám, sle - pič - ko, bí - lé va - jíč - ko.

Tři slípky

Musical score for 'Tři slípky' in 4/4 time, key of D major. The score consists of three systems of piano accompaniment. The first system has four measures with lyrics: 'Když tři slíp - ky ze vsi jdou, prv - ní má dvě za se - bou.' The second system has four measures with lyrics: 'Dru - há těs - ně za ní ťa - pe, tře - tí vždyc - ky vza - du šla - pe.' The third system has four measures with lyrics: 'Když tři slíp - ky ze vsi jdou, prv - ní má dvě za se - bou.' The piano part features a simple accompaniment with a steady eighth-note bass line.

Když tři slíp - ky ze vsi jdou, prv - ní má dvě za se - bou.

Dru - há těs - ně za ní ťa - pe, tře - tí vždyc - ky vza - du šla - pe.

Když tři slíp - ky ze vsi jdou, prv - ní má dvě za se - bou.

Ten suchdolský rybník

Musical score for 'Ten suchdolský rybník' in G major, 2/4 time. The score consists of two systems of piano accompaniment and vocal lines. The first system contains the first four measures, and the second system contains the next six measures. The lyrics are: 'Ten such - dol - ský ryb ník tu - ze hlu - bo - ký le - tě - ly jsou přes něj, le - tě - ly jsou přes něj hu - sy dí - vo - ký hu - sy dí - vo - ký.'

Avignonský most

Musical score for 'Avignonský most' in G minor, 2/4 time. The score consists of three systems of piano accompaniment and vocal lines. The first system contains the first four measures, the second system contains the next four measures, and the third system contains the final four measures. The lyrics are: 'A - vig - non, tam je shon, tam na mos - tě všich - ni tan - čí, A - vig - non, tam je shon, tan - čí ce - lý A - vig - non. Pá - ni tan - čí tak - hle, a pak za - se tak - hle.'

Ach, pane doktore, zachraňte mě

hudba: Otmar Mácha text: autor neznámý
zpívala: Jitka Molavcová

♩ = 120 Rubato

Ach, pa-ne dok-to - re, co jen to stalo se.
Mož - ná jsem za - kop - la o ten třpyt na ro - se.
Mož - ná jsem u - klouz - la po svi - tu Mě - sí - ce.
Teď mě ta no - žič - ka bo - lí tak ve - li - ce.
Pí - chá a bo - dá v ní ne - pří - jem - ně.
Ach, pa-ne dok-to - re, za - chraň - te mě.

HOLUBÍ DŮM

Hudba Jaroslav Uhlíř / Text Zdeněk Svěrák

E^{mi} D C^{maj7} H^{mi7} E^{mi} E^{mi} D C^{maj7} H^{mi7} E^{mi} G D
 Zpí - vám ptá - kům a zvlášť ho - lu - bům. Stá - val v ú - do - lí mém sta - rý dům. Ptá - ků
 dív - ka jim há - ze - la hrách. Má - vá - ní pe - ru - tí ví - ří prach. Ptá - ci
 houf za - lé - tal ke kro - vům. Měl jsem rád ho - lu - bích kří - del šum. Vlíd - ná
 krou - ží a ne - zna - jí strach. Měl jsem rád sta - rý dům, je - ho
 1. E^{mi} E^{mi} D
 2. E^{mi} A^{mi} D G E^{mi}
 Hle - dám dům ho - lu - bí. Kdo - pak z vás ces - tu ví? Mí - val
 práh. _____
 A^{mi} D G A^{mi} D G
 stáj rou - be - nou, bí - lý štít. _____ Kde je dům ho - lu - bí a ta dív - ka kde
D.S. con rep. al Coda
 E^{mi} A^{mi} H^{mi} E^{mi} A E^{mi} / E^{mi} D
 spí? Vždyť to ví, že jsem chtěl pro ni žít. _____ Sdí - lý
Coda E^{mi} D C^{maj7} H^{mi7} E^{mi} E^{mi} D C^{maj7} H^{mi7} E^{mi}
 _____ Zpí - vám ptá - kům a zvlášť ho - lu - bům. Stá - val v ú - do - lí mém sta - rý dům.

KRABICE OD ČAJE

Hudba Jaroslav Uhlíř / Text Zdeněk Svěrák

Na sta-ré__ kra-bi-ci od ča-je vi-dím__ ja-pon-skou
 pa-ní,__ kte-rá__ ve-li-ce krás-ná je,
 lu-pou__ dí-vám se na ni. Pa-ní má ve vla-sech je-hli-ci,
 při-chá-zí od-ně-kud zven-čí__ a v ru-ce ne-se tu kra-bi-ci,
 je-nom-že o ně-co men-ší. Á á
 á á á á á á

Saxana

hudba: Angelo Michajlov text: Pavel Kopta

zpívala: Petra Černocká

Copyright © Supraphon, a.s., Praha

Ref. Sa - xa - no, v kni - hách vá - za - ných
 Sa - xa - no, ko - mu dech se z nich

v ků - ži za - psá - no kou - zel je víc než
 ú - ží, Sa - xa - no, měl by si říct už

dost. dost. Fine 1. Ci - zí - mi slo - vy ti

jed - na z nich po - ví, že mu - ži se lo - ví, buď pan ad - mi -
 rál ne - bo král. Vem o - ko so - ví, pak

dvě sl - zy vdo - vy, to svař a dej pso - vi, co
 byl a byl sám o - po - dál. D.C.

Statistika

hudba: Jaroslav Uhlíř text: Zdeněk Svěrák
zpívali: Martin Šotola, později Dagmar Patrasová

1. Je sta-tis-tic-ky do - ká - zá - no, že
 slunce vy-jde kaž - dé rá - no, i když je tma ja - ko
 v ran-ci, noc nemá celkem žád - nou šan-ci. Ref. Sta-tis-
 ti - ka nu - da je, má však cen-né ú - da -
 je, ne - kle - sej - te na mys - li, o - na
 nám to vy - čís - lí. Sta - tis lí.

2. Když drak si z nosu síru pouští
 a Honza na něj číhá v houšti,
 pak statistika předpovídá,
 že nestvůra už neposnídá.

Ref.: Statistika nuda je ...

Vážené paní učitelky, vážený pane učiteli,

Jsem studentka PedF UK, učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Chtěla bych Vás touto formou poprosit o vyplnění krátkého dotazníku k mé diplomové práci, která se zabývá kritérii výběru písní ve vztahu k rozvoji hudebních dovedností na prvním stupni.

Vyplněním krátkého dotazníku mi pomůžete k vypracování diplomové práce.

Předem Vám děkuji za Vaše a spolupráci,

Markéta Secká

1. Ve které třídě vyučujete?
 - a) 1. třída
 - b) 2. třída
 - c) 3. třída
 - d) 4. třída
 - e) 5. třída

2. Kolik písní obvykle naučíte za 1 rok?
 - a) 5 – 10
 - b) 11 – 20
 - c) 21 – 30
 - d) 31- více

3. Považujete toto číslo za optimální?
 - a) Ano

- b) Ne
- c) Nevím

4. Kolik písní z toho umí děti zpaměti?

5. Uveďte prosím příklady písní, ve kterých se vyskytují obtížná místa z hlediska:

- a) hlasového
- b) rytmického
- c) intonačního

6. Používáte k nácvičení písní převážně metodu imitační, intonační nebo kombinaci obou těchto metod?

7. a) Jaké používáte v HV zpěvníky a učebnice?

b) Uveďte příklady dalších zpěvníků a učebnic, které znáte.

8. Používáte někdy Orffovy nástroje? Uveďte příklady písní.

9. Využíváte hudebně pohybovou činnost? Které písně k ní používáte?

10. Uveďte příklady písní, které podle vašich zkušeností děti zpívají nejraději.

Děkuji za Vaše odpovědi.